

7md

2013 m. balandžio 26 d., penktadienis

Nr. 17 (1031) | Kaina 2,50 Lt

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i j a

Brangūs skaitytojai,

Kviečiame tapti kultūros rėmėjais!
Liko vos kelios dienos, kai dar galite paremti „7 meno dienas“, skirdami 2 proc. savo pajamų mokesčio.

Pildydami Valstybinės mokesčių inspekcijos formą FR0512, nurodykite VŠĮ „7 meno dienos“ įmonės kodą 302725178.

Reikalingą formą galima užpildyti internete Mokesčių inspekcijos tinklalapyje www.vmi.lt (nuorojoje „Formos“ įrašykite FR0512 ir užpildykite PDF formato blanką).

Dėkojame visiems, praėjusiais ir ankstesniais metais mus palaikiusiems.

4

Steinas Skjervoldas atlieka Schubertą

5

Talino muzikos savaitė

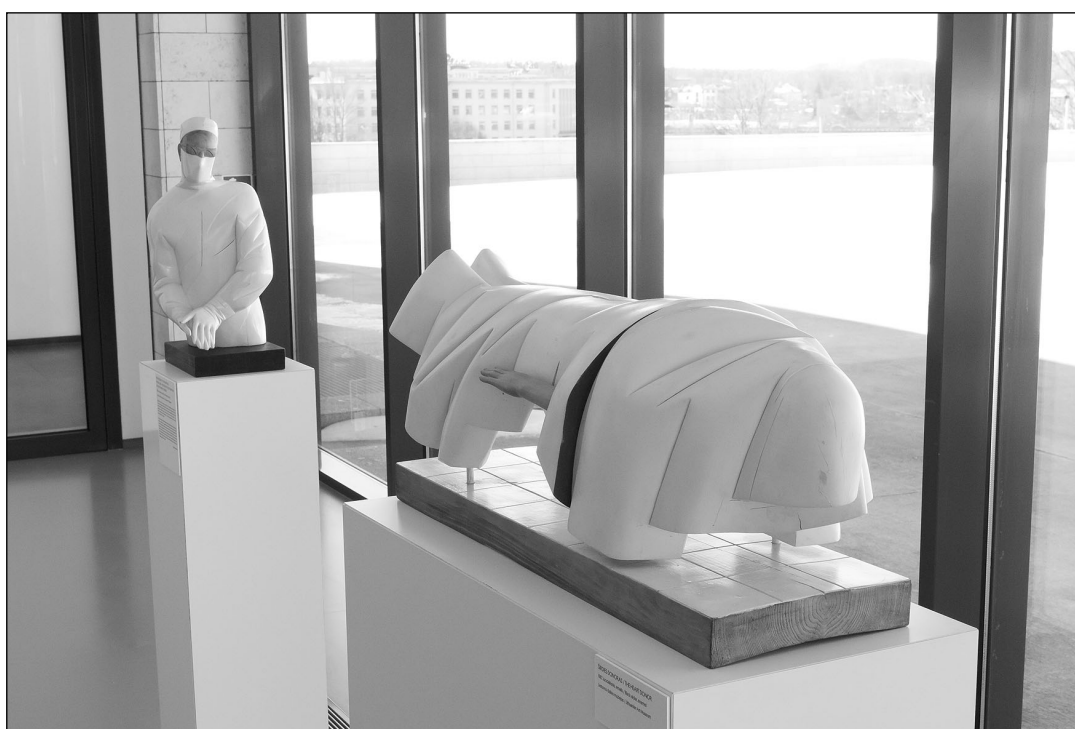
7

Raimondo Gailiūno tapyba

9

Romo Lileikio filmas „Maat“

Stanislavus Kuzma, „Profesorius Vytautas Sirvydis“ (1980), „Širdies donoras“ (1987)

T. KAPOČIAUS NUOTR.

5425 dienos

Stanislovo Kuzmos retrospektyva Nacionalinėje dailės galerijoje

Giedrė Jankevičiūtė

Stanislavus Kuzma (1947–2012) – neabejotinai vienas geriausiai žinomų ir populiarių šiuolaikinės Lietuvos dailininkų. Iki gegužės 19 d. Nacionalinėje dailės galerijoje veikianti skulptoriaus retrospektyva „Skulptūra + 5425 dienos“ – lauktas ir svarbus įvykis jo meno gerbėjams. Tai pirmoji dailininko kūrybos apžvalga, kuri sumuodama jo palikimą atskleidžia mūsų laikų požiūrį į Kuzmos darbus. Tad paroda bus įdomi ir tiems, kurie stengiasi nepraleisti Lietuvos kultūros būviui suprasti reikšmingų įvykių.

Ir taip nelengvą užduotį parodos kuratorei Elonai Lubytei sunkino ekspozicijos rengimo aplinkybės. Dailėtyrininkei teko imtis darbo nesukakus nė metams po dailininko mirties, jo šeimai ir bičiuliams gyvai tebejaučiant artimo žmogaus netekties liūdesį, ilgo ir skausmingo galvėjimosi su sunkia liga įtampa. Kuratorė neleido sau pasiduoti emocijoms ir išsaugojo dailės istorijos arbitrai būtiną blaivų protą bei kritišką žvilgsnį, leidusį atrinkti tuos darbus, kurie šiandien atrodo svar-

biausi ir vertingiausi. Bendradarbiaudamos su skulptoriaus šeima Elona Lubyte ir parodos architektė Julija Reklaitė NDG erdvėse sukūrė naratyvą, išgryninantį svarbiausias Kuzmos kūrybos raidos linijas. Paroda atrodo nedidelė, nors iš tiesų eksponuojama keliasdešimt skulptūrų ir jų modelių, piešiniai, viešojoje erdvėje esančių kūrinių fotografijos, darbų procesą užfiksavę vizualūs šaltiniai, skulptoriaus biografiniai dokumentai – fotografijos, užrašų ištraukos, garsieji darbo kalendoriai, darbo įrankiai, asmeniniai daiktai. Kompaktiškumo įspūdį sukuria logiška ir tikslinga gausios, įvairialypės medžiagos atranka. Rodant Kuzmos palikimo aukso fondą, kartu siekta šiuos kūrinius aiškiai įk kontekstinti XX a. pabaigos nacionalinio modernizmo fone.

Kuratorė sugebėjo delikačiai paliesti ir Kuzmos vėlesniųjų darbų vertinimą lydėjusias kontroversijas. Paralelinis pasakojimas apie skulptoriaus sėkmingą ėjimą į viešumą, prasidėjusį tolimais 1976 m. (studijas LSSR valstybiniame dailės institute dailininkas baigė 1973-aisiais)

nuo pažinties su ilgamečiu rėmėju ir mecenatu, tuometiniu Sovietų Sąjungos komunistų partijos XXV suvažiavimo Juknaičių tarybinio ūkio direktoriumi Zigmantu Dokšu, perkelia lankytoją į visuomenės gyvenimo sferą, kalba apie socialinius ryšius, ekonomiką, buitį, publikos meninį išprusimą ir jo suformuotą skonį, kitus svarbius, tačiau vizualizacijai parodose ne taip paprastai pasiduodančius dalykus. Tam šiuo atveju pasitarnauja saikinga, bet iškalbinga fotografijos ir kino dokumentacija – dvi dokumentinių filmų ištraukos „skarotųjų“ skyriuje ir fotografijos „dirbtuvės“ salėje.

Parodą sudaro penkios dalys. Pirmame aukšte eksponuota ankstyvoji kūryba, antrame sutelkti Kuzmos individualaus stiliaus „etiketėmis“ tapusių teminių grupių pavyzdžiai, kuratorės įvardinti „medicinos“ bei „skarotųjų“ vardais, trečiame atkurtas studijos vaizdas, sutalpinęs kelių lygių informaciją apie dailininko asmenybę, darbo įpročius, meninės karjeros akcentais virtusius kūrinius, kurie dėl dydžio į parodą galėjo pa-

NUKELTA | 6 PSL.

Tragikas su komiko kauke

Vytautas Šapranauskas (1958–2013)

Daiva Šabasevičienė

„Man patinka, kai tame pačiame spektaklyje yra ir tragedija, ir komedija. Kai žiūrovas žiūri ir nesupranta: čia verkt ar juoktis reikia...“ – toks Vytautas Šapranauskas mus ir paliko.

Nors teatrinėje Vytauto Šapranausko biografijoje nemažai reikšmingų vaidmenų, akivaizdu, kad jis buvo toks aktorius, kuriam reikėjo rašyti pjeses ir skirti atskirus spektaklius. Lietuvoje labai ankšta teatrinė erdvė, labai siauras teatrinis gyvenimas. Pasikeitė situacija, ir didžioji dalis šiandienos jaunųjų teatro menininkų liko neįvertinusi Vytauto Šapranausko talento.

Vytautas Šapranauskas – ir nepasiekiamas, neprcinamas, ir paprastas, net naivus, amžinai „Nusišypsok mums, Viešpatie“ Chloinės-Genecho vaidmenį atliekantis aktorius su smilga dantyse – visiškai minoras: liūdno akys ir labai švelnus vidus. „Aišku, kiekvieną personažą, kurį vaidini, savaip įsimyli, tačiau šis mano vaidmuo – iš tų išskirtinių, – apie šį vaidmenį (premjera 1994 m.) sakė Šapranauskas. – Vaidmenį kūrėme per repeticijas. Aš rodydavau viską, ką žinau iš žydų anekdotų, įvairiausių situacijų. R. Tuminas žiūrėjo ir sakė, ko reikia ir ko ne. Svarbiausia mums buvo situacija, kurią vaidinu taip, kaip joje elgtųsi žydai. Juk tą pačią istoriją galima papasakoti ir su gruzinišku, su ukrainietišku ir, beje, su lietuvišku akcentu. Kaip nori galima. Svarbu tik gerai papasakoti anekdotą. Juk ir kiekvieną spektaklį galima suvaidinti kaip anekdotą – labai trumpai. Ir tuo viskas išsakyta. Kodėl Chloinė-Genechas važiuoja į Vilnių? Lipa. Krenta. Vėl lipa – pagaliau iširopščia. Kam jam ta kelionė? Nežinau. Beje, kodėl mes gyvename? Kodėl čia vaikštome? Kodėl mes, aktoriai, kiekvieną dieną ateiname į teatrą? Keiksojam jį, bet vis tiek ateinam... Pasitaikytų Chloinės-Genecho kelyje kiti trys žydai, – jis liptų į kitą vežimą.“

Niekas iš mūsų nežino, kas pasipainiojo jo kelyje, į kokį vežimą įlipo...

Vilniaus mažasis teatras dešimtajame dešimtmetyje gyveno aukso amžių. Nuo 1995 m. jį lydėjo didelė sėkmė ir pripažinimas. Vienas iš teatro vedlių buvo Vytautas Šapranauskas. Apvažinėjęs visą pasaulį, teatras susilaukė įvairiausių įvertinimų ir dažnoje recenzijoje buvo minimas Šapranauskas. Per gastroles, per spektaklių aptarimus pirmiausia buvo kalbama būtent apie šį aktorį. Žinoma rusų teatro kritikė Irina Miagkova po 2000 m. gastrolių Maskvoje sakė: „Vienas iš kūrusiųjų spektaklio „Nusišypsok mums, Viešpatie“ dvasią – Vytauto Šapranausko Chloinė-Genechas. Jam savo mintis, žodžius tarytum padovanojo tie, kurie spektaklyje tylėjo ir mąstė. V. Šapranausko herojus spektaklį pripildė gyvasties, humoro. Aktorius toks nuoširdus, kad stebint veiksma dingsta sceninio sąlygiškumo pojūtis.“ O rusų filoso-

Vytautas Šapranauskas (Vaclavas Nižinskis) spektaklyje „Genijaus dirbtuvė“

fas ir kino kritikas Vadimas Michailovas po šio spektaklio samprotavo: „Nesu žydas, bet tą akimirka galvoju apie savo nelaimingą likimą – menas dėl to ir egzistuoja. Spektaklis – apie amžiną žmogaus kančios laiką. Viskas apimta amžinojo judėjimo. Atrakinė sistema spektaklyje taip pat labai įdomi – Šapranausko puikiai suvaidinta.“ (iš asmeninio pokalbio)

„Mes, žydai, turime išmokti gyventi šešėlyje“, – tokią diasporos filosofiją, palindę po grindimis, paskelbė Chloinė-Genechas. Aktoriui tai nesutrukdė išlikti savimi – jis persikūnijo ne į vaidmenį, o į save.

„Būna, vaidini ir neprisimeni, kad vaidinai“, – Vytautas to niekada neslėpė. O nutikimų būta įvairių. Net tokių, kai puikiai suvaidina savo vaidmenį ir krenta lyg negyvas. Po vieno „Vyšnių sodas“ spektaklio jo Trofimovas krito kiek per anksti – žiūrovai dar spėjo pamatyti į užkulisius įtraukiamas kojas. Ryškiai tragikomiška šio personažo metamorfozė (neįgyvendinti troškimai ir slegianti graužatis dėl idealų stokos) tarytum išikūnijo jame.

Tai pats gyviausias aktorius, kokį teko sutikti. Kiek žmonių – tiek situacijų, tiek istorijų. Teatre jis visada užjausdavo ramius, tyliai dirbančius žmones, o nemėgo dvasinių pūzrų, skelbiančių savo „pranašytes“, nemėgo prisiplakėlių, kurių pilni teatrai. Iš teatro jis išėjo ne dėl to, kad išgerdavo (beje, ne daugiau nei kai kurie kiti kolegos), bet dėl to, kad mirtinai išsižeidė. Per vieno spektaklio pertrauką į sceną teko išeiti tuometiniam teatro vadovui Edvardui Čenkui ir atsiprašyti: „Antro veiksmo nebus, nes aktorius išėjo namo.“ Už neįvykusį spektaklį Šapranauskas sumokėjo teatrui 2000 litų ir liko psichologiškai laisvas nuo

„Maskaradė“ iš aktorių skulptūrinių kompozicijų ypač išsiskyrė

„dorovės“ sergėtojų. Aktorius neslėpė, kad jam tai kainavo daug nervų. Kolegos iš jo reikalavo maksimumo, o Vytautas matė ką kita: „Daugeliui teatras buvo tik patogi vietelė, tik taip – pakeliaut *nachalivau*.“ (iš asmeninio pokalbio)

Kur dėtis tokio lygio menininkui? Kodėl jis turi duoneliuoti? Jeigu neišgyveni iš teatre uždirbtų pinigų, o pigios TV laidos moka milijonus, tai – ne parsidavimas, o bausis profesijos pažeminimas. Šapranausko išėjimas iš teatro ilgai ir plačiai komentuos, bet pamažu pasimiršo, nes daugelis jo kolegų patraukė tuo pačiu keliu. Neuzmirštamas receptas, pasakytas viename „Šapro šou“: „Kaip tapti milijonieriumi? Reikia keturis tūkstančius metų dirbti Mažojo teatro budėtoju ir nieko nevalgyti.“

Vytautas Šapranauskas mylėjo Mažąjį teatrą. Jo pavadinimą jis kildino nuo to, kad iš pradžių jame buvo mažai žmonių – jį sukūrė maža grupelė, atskilusi nuo „ledkalnio“. Savo mokytoja jis vadino Eglę Gabrėnaitę, kuri kadaise paaiškino, kada reikia sakyti „seniai“, o kada „senai“.

Kuriant „Maskaradą“ (1997) Šapranauskas intensyviau dalyvavo pirmosiose repeticijose, o po kelių savaikių pertraukos pasirodė tik paskutinėse ir nebuvo kolegų su prastais. Vienintelis Rimas Tuminas neabejojo, kad šis aktorius per porą dienų gali padaryti tiek, kiek kitas nepadarys net ilgai ir nuobodžiai repetuodamas. Ne vieną aktorį siutino, kad „Šapras tik praeina su pačiužom ir už tai dar „Kristoforą“ gauna“. Baltos varnos statusas meitai po metų suformavo kaukę, po kuria slėpėsi gyvybe spinduliuojantis aktorius.

„Maskaradė“ iš aktorių skulptūrinių kompozicijų ypač išsiskyrė

Šapranausko Kunigaikštis Zvezdščius: jo lūpose poetinis didžiojo romantiko Michailo Lermontovo tekstas stebėtinai įtaigiai virto tiesiogine kalba – tai buvo lengva pastebėti, nes aktorių skaitoma poezija kartais dvelkteli deklaratyvia patetika. Šapranauskas kūrė aplink save tokią atmosferą, kurioje ypač gerai jusdavosi partneriai, o ir žiūrovui visada būdavo ką veikti. Net tuomet, kai Šapranauskas soluodavo, jis sukurdavo kitą planą, kitą gyvenimą, reikalingą spektakliui. Jo vaidmenys visuose spektakliuose paryškindavo partnerių vaidybą, šalia jo kolegos tarsi įgydavo daugiau gyvybės – taip išibėgėdavo, kad įgudavo sunkiai įvardijamos partnerystės virtuozišku. Dėl to „Maskaradė“ atsirado Andriaus Žebrausko ir Vytauto Šapranausko intermedija. Išvengęs populiarus komikavimo, Šapranauskas nuosekliai „pasisavino“ ir Ninos istoriją. Jis giliai suvokė klaidą ir tyliai prieš pat išvykimą prisipažindavo mylės – su tikra ašara akyse. Nebūdinga Šapranauskui, bet ir ne sentimentalui. Jo akys išduodavo viską. Užtekdavo Šapranauskui žirglioti su pačiužomis į sceną, ir salė būdavo pavergta. Galima buvo prikišti: „Nevidink publikai“, bet spektaklis vis tiek likdavo jo rankose. Režisieriaus norai vargu ar būtų išsipildę, jeigu aktorius nebūtų hipertrofavęs vaidmens. „Kam vaidinti, jeigu gali „chaltūrinti“? Aš net „chaltūrose“ niekada „nechaltūrinu“. Mėgstu vaidinti greitai, bet tada spektaklis pailgėja ne mažiau kaip dešimčia minučių, nes aš „užsivedu“, pradedu improvizuoti“ – pats save tiksliausiai yra apibūdinęs Vytautas.

Kitas ir kitoks Šapranausko vaidmuo Nikolajaus Gogolio „Revizoriuje“ (2001). Rimo Tumino režisūrinę koncepciją sąlygojo ir pagrindinių veikėjų aktorinės charakteristikos. Spektaklio režisierius, Vytauto Šapranausko padedamas, ikūnijo tikintį, švelnų, kiek įbaugintą valdininką – besikalbantį su Dievu Gorodničiumi. Didžiausi Lenkijos dienraščiai „Gazeta Wyborcza“, „Rzeczpospolita“ ir „Trybuna“ 2001 m. vienbalsiai gyrė ne tik režisieriaus darbą, bet ir aktorių vaidybą. Jūs ypač sužavėjo Šapranausko Gorodničiaus ir Arūno Sakalausko Chlestakovo kortavimo be kortų scena. Šiedu scenos meistrai kortų partiją sulaukė su tokiu azartu, kad, rodos, statiška scena virto atskiru pantomimos numeriu: rankos šmėščiojo, kortos skraidė lyg harmonika, aistra augo, lyg įspėdama nelaimę.

Aristokratiškas, tiesus Šapranausko stotas ir išdidumas jo herojų pavertė ne revizoriaus įkaitu, o nesibaigiančio gyvenimo anekdotu dalyviu. Kai suvokė tragišką savo baigtį nelemtieji nenaudėliai liūdnei ir bejėgiškai spaudžiasi vienas prie kito ant siūbuojančios lentos, Šapranausko Gorodničius, žengtelėjęs į auditoriją, skausmingai bei kaltinamai kreipiasi į patenkintus žiūrovus: „Iš ko jūs juokiatės? Iš sa-

ves gi ir juokiatės...“ Ir juoktis tuomet nebesinorėdavo...

Nors pramogų pasaulis ir pasiūlybė Vytautą Šapranauską, jis iki panagių buvo teatro žmogus. Skubėdamas iš laidos į laidą, jis apie teatrą prisimindavo pačias keisčiausias detales: „Kartais vakare kiek išgėręs, ryte mėgdavau užrašyti tai, ką režisierius buvo iš vakaro šnekėjęs. Nors ir ne viskas buvo naudinga, po kurio laiko užrašytos mintys padėdavo.“ (iš asmeninio pokalbio)

Manychiau, kad neatsitiktinai Vytautas Šapranauskas Rusų dramos teatre savo vaidmenis kūrė kaip tik tuo metu, kai šis teatras buvo vienas įdomiausių Vilniuje (pradžiai – tuometinėje V. Kapsuko, dabar – Jogailos gatvėje). Nors čia jo aktorinė karjera tik prasidėjo, daugelio spektaklių sėkmė priklausė ir nuo jo. Manau, kad jo nepakanta profesinei bejėgystei buvo kažkuo panaši į Romano Viktoruko, su kuriuo dirbo „Meistre ir Margaritoje“ (Azazelas, 1988; beje, šį vaidmenį buvo sukūręs ir Saulius Mykolaitis). Viktiukas garsėjo griežtomis ir negailestingomis pastabomis aktoriams. Paskutinis vaidmuo, sukurtas šiame teatre, taip pat simboliškas – Pjero režisieriaus Grigorijaus Gladijaus spektaklyje „Kvietimas į ešafotą“ (1989).

Naujoje Oskaro Korsūnovo erdvėje („Labas Sonia Nauji Metai“, 1994; „P.S. Byla O. K.“, 1997) Vytautas Šapranauskas jautėsi natūraliai. Šis teatras jam buvo atpažįstamas, jaučiamas, suprantamas. Vaidindamas jis nebijojo pasikartojimų, o režisierius tai toleravo – todėl, kad pačioje literatūroje, abiejuose šiuose kūriniuose, veikėjai susidvejina, tekstas ir veiksmas kartojasi. Aktoriaus kuriami personažai buvo ekspresionistiniai, jų perskaitymas atitiko spektaklių visumą. Čia jis pirmą kartą susidūrė su Sigito Parulskio dramaturgija.

Labai įdomus buvo Šapranausko vaidmuo Audriaus Nako režisuotoje Herkaus Kunčiaus „Genijaus dirbtuvėje“ (1998). Čia jis sukūrė Vaclavo Nižinskio, šokėjo, mirusio 1950 m. psichiatrinėje ligoninėje, vaidmenį. Išryškėjo aktoriaus plastinis talentas. Tais pačiais metais kartu su Rimante Valiukaite jis sušoko Anželikos Cholinos spektaklyje „Moterų dainos“.

Nacionalinio dramos teatro niekada nemėgo, nes jame „reikia būti atsargiam, pasakęs teisybę, būsi išimtas“, – komentavo Šapranauskas. Sakydavo: „Talentui reikia padėti, vidutinybės prasimuš pačios.“ Jis nemėgo negabių žmonių – „man neįdomu su jais“. Ypač nemėgo aktorių, kurių pagrindinė profesija – „būti gražiam“. Ant tų, kurie buvo „tik gražūs“, jis nepyko, jį siutino tie, kurie tai demonstravo. Siutino ir tie, kurie nemo-ka vaidinti, o tik „nudavinėja“. Jis kritikavo tuos, kurie scenoje nemoka keiktis ir į įdomius tekstus prikaišioja keiksmų tik „dėl charakterio spal-

NUKELTA | 3 PSL.

vos“. Vytautas tai vadino impotencija (iš asmeninio pokalbio).

Visas partijas Šapranauskas atlikdavo taip subtiliai, kad visiškai neišskrisdavo iš kuriamų spektaklių partitūros. Kartkartėmis atsirandantis pašmaikštavimai buvo bendros koncepcijos reikalas. Jo gestikuliacija, mimika, tik jam vienam būdingas akių vartymas, žinoma, buvo nepakartojami. Aštriau charakterizuoti savo personažus aktoriumi buvo it „spjaudyti vyšnių kauliukus“.

Nors Šapranauskas nekentė tariamosios nuosakos, ne paslaptis, kad ne vienas režisierius galvojo apie jam skirtą monospektaklį. Rimas Tuminas, būdamas Maskvoje, ne sykį kvietė jį vienam ar kitam vaidmeniui: kad atvažiuotų suvaidinti Čiackį spektaklyje „Vargas dėl proto“, svajoj apie naują „Nusišypsok mums, Viešpatie“ redakciją J. Vachtngovo teatre, kur Šapranauską ketino kviešti į pirmuosius spektaklius – kaip aktorius pavyzdį, kaip Meistrą. Šapranauskas į Maskvą nevažiavo ne vien dėl užimtumo, jis buvo pareigos žmogus, kad ir kaip keistai tai skambėtų. Sakė: „Aš juk negaliu visko mest ir išvažiuoti į niekur“ (iš asmeninio pokalbio).

Jis ieškojo vaidmenų. Kadaise net svajoj su Rimante Valiukaite

„Vyšnių sodas“: Vytautas Šapranauskas (Petia Trofimovas) ir Eglė Gabrėnaitė (Ranevskaja)

suvaidinti „Karalių Ūbą“, vėliau su Kostu Smoriginu – „atsisėsti ir parašyti pjesę dviem“, kalbėdavosi su Herkumi Kunčiumi apie jo medžiagą, cituodavo jo tekstus, vertino Sigitą Parulskį, suprasdamas, kad teisingai scenoje perteikti jo tekstai gali būti didelė dovana žiūrovams. Siūlomoms ankstyvosios prozos perkelti į sceną nedrįso, todėl paprašė telefono ir tarėsi dėl pjesės. Šiandien liko tik pjesė...

„Šapro šou“ žinojo visa Lietuva. Populiarios TV3 laidos personažų – Vedėjo, Diano, Apžvalgininko (Šinšilo) – benefisai buvo „praskiesti“ anekdotais, kurie, ne kartą girdėti, Vyto sakomi ir vėl suskambėdavo naujai. Tai buvo jo paties sukurti, atrasti, pastebėti tekstai. Praskridusius ar lėktuvus visada buvo įtraukiami į jo benefisą. Atmintin įstrigo kelionė į Lenkiją, kai grįžtant namo į autobusą įlipo tas pats lenkų pasienietis ir paklausė: „Kur tas aštrialis žuvis šmaikštuolis?“ Aktorius jam paliko tokį įspūdį, kad laukė jo grįžtant visą savaitę.

Vienas iš šilčiausių „Šapro šou“ personažų buvo Vedėjas. Mėgstamiausias – Šinšilas-Apžvalgininkas. Gal ir dėl to, kad jis – reikalingas globos. Aktoriui užtekėdavo į ausis įsikišti kuokštelius plaukų, ir visi lepdavo juoku. Susireikšminusių visuomenėje Vytautas Šapranauskas atrodė kaip dinosauros. Jis ne-

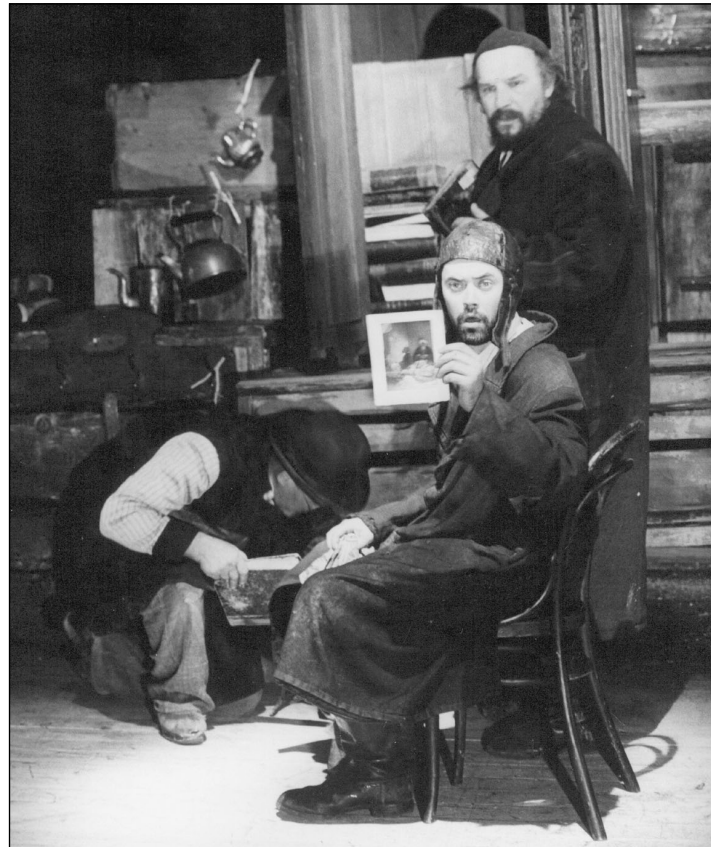
mėgo kompiuterio ir skaitė tik šeštadienio „Lietuvos rytą“.

Laukti Godo nėra toks beviltiškas dalykas. 2003-aisiais Poco vaidmeniui Rimas Tuminas pakvietė Šapranauską. Režisierius ne tik grąžino teatrui TV žvaigždę, bet įrodė, kad gabiausiųjų televizija vis dėlto nepraryja – prirėkus jį sugeba atsikratyti televizinių šlampų. Vytautas Šapranauskas – kaip čia buvęs, kaip niekur neišėjęs. Pačiu intensyviausiu televizinės karjeros metu, „Šapro šou“ iškart kurdamas kelis skirtingus personažus, teatre „žaidė“ tik pagal jame priimtinas taisykles, autoriui ir režisieriui reikiama kalba. Paradoksu, bet tąkart nuo pat pirmų spektaklio minučių sunaikino visas šapranauskiskas aliuzijas.

Pastaruoju metu žiūrovai matydavo Šapranauską situacijų komedijose. Aktoriai jau žino, kur ir kada naudojami šio žanro šampai ir kaip jų išvengti. Kroatų rašytojo Miro Gavrano pjesė „Mano žmonos vyras“ „Domino“ teatre 2010 m. pastatė Kostas Smoriginas, į savo igulą pakvietęs ir Vytautą. Vos pasirodęs scenoje aktorius pasinerdavo į vaidmenį, nė sekundei negrįždamas į „realybės šou“. Šapranauskas kūrė vaidmenį kaip „senais gerais laikais“. Jo kalba glausta, tiksli ir logiška. Todėl buvo labai lengva suprasti, kokį tipą įkūnija aktorius. Šapranauskui tekstas niekada nebuvo kliuvinys, jis juo manipuliavo kaip žonglierius kamuoliukais. Vien dėl jo buvo verta eiti net ir į „Domino“.

Turbūt tiksliausiai apie Vytautą Šapranauską yra rašęs Egmontas Jansonas, bandydamas nuo Kunigaikščio Zvezdičiaus nuimti klounados kaukę:

„Matote, yra baltieji ir rudieji klounai... Yra Pjero ir Arlekinas... Yra didysis klounas Šarlo – Čarlis Čaplinas... O dar buvo Marcelio Marceau Bipas... Labai liūdni tie klounai. Liūdnas klounas – kas begali būti liūdniau, atleiskite už kalambūrą... Kas begali būti liūdniau šiandieninėje lietuvių literatūroje už

„Nusišypsok mums, Viešpatie“: Gediminas Girdvainis (Avneris Rozentalis), Vytautas Šapranauskas (Chloinė-Genechas), Sigitas Račys (Efraimas Dudakas)

Juozo Erlicko kūrinius... V. Šapranauskas iš tų liūdnujų klounų. Įvairiuose šou pasakodamas anekdotus, aktorius uždirba duoną linksmindamas publiką. Pastebėkite V. Šapranauską, kai jis vienas teatre ir galvoja, kad jo niekas nemato – jis rimtesnis ir liūdnas už daugelį rimtų ir nejuokingų. V. Šapranausko Petia Trofimovas „Vyšnių sode“... V. Šapranausko Chloinė-Genechas „Nusišypsok mums, Viešpatie“...

V. Šapranausko Kunigaikštis Zvezdičius „Maskarade“... Kunigaikštis-berniukas, per anksti tapęs karininkėliu, su per didele kepure, su per ilgu, tarp kojų tabaluojančiu kardu, tarsi veršelis pavasarį, išleistas į suaugusiųjų maskaradą palai gyti. Jis elgiasi kaip veršelis, nori nuotykių, meilės, laimės, nori viską pamatyti, patirti, visur dalyvauti. Pralošęs – kone verkia, išlošęs – spygaujau, šoka, švaistosi. Sniegas, ledu-

kas, – ir jis (vienintelis!) su pačiužomis. Maskaradas, – ir jis stringalviais puola kaukėtas nepažįstamas moteris. Jis net kakarykuoja kaip gaidžiukas, stverdamas glėbin pranciančią damą, arba išsipučia kaip gaidys kovodamas su jos vyru-lokiu. Bet įsiklausykite į finalinį Šapranausko Kunigaikščio pokalbį su Nina, su Arbeninu, ir išgirsite intonacijas, paaškinančias šio „rudojo“ (liūdnojo) klouno kilmę iš Federico Garcíja Lorcos ar Aleksandro Bloko tragiškųjų balaganų personažų, iš kitų liūdnujų klounų...“ („Romantizmas: kalnai kelmuoti, herojai nuplikę, tik keli postamentai likę“, *Teatras*, 1997, nr. 1)

Yra aktorių, kuriuos pamiršti vos pamatęs. Vytautas Šapranauskas buvo ir liks toks, kurio pasiilgsi, kuris „buvo“, „yra“ ir „bus“ – net jeigu jo ir nebematysi, net jeigu jo ir nebeliko apčiuopiamame tavo pasaulyje.

Muzikinio dialogo inspiruotos

Smuikininkės Ingridos Armonaitės ir pianistės Indrės Baikštytės rečitalis

Vytautė Markeliūnienė

Nebe pirmus metus tenka konstatuoti, kad solistų rečitaliai – gero kai praretėjęs žanras mūsų oficialioje koncertinio gyvenimo terpėje. Ar šio žanro gvybė labiau priklausoma nuo koncertinių organizacijų teikiama prioritetu, ar nuo pačių solinę veiklą aktyviai puoselėjančių interpretatorių? Ko gero, ir nuo to, ir nuo kito. Vis dėlto aišku, kad tai labai rimtas žanras, neprarandantis laiko subrandinto struktūrinio tvirtumo, vidinės logikos dėsningumą, galimybės reikštis atitinkamam profesionalumo laipsniui ir individualiam, nepriklausomam skoniu. Ir šis dažniausiai reikiškias dvejopai – reflektuojant įvairių epochų kūrybą (tradiciskai – klasicizmo, romantizmo ir XX–XXI a. muzika) arba susikoncentruojant į laikotarpį, stilių, autorių.

Pastarasis modelis, atrodo, arti-

miausias smuikininkei Ingridai Armonaitėi, kurios menines interpretacines aspiracijas jau kuris laikas diktuoja pirmiausia tam tikra, bet ne visokia muzika. Ir tai visiškai natūralu šios atlikėjos brandos etapui, kai patirtis lemia griežtesnę muzikos autorių atranką ar galimybę patyrinėti apibrėžto nedidelio laikotarpio kūrybą. Ši muzikė drauge su pastarųjų metų scenos partnere pianiste Indre Baikštyte ieško artimų kūrybos ištarmių, sykiu suvokdama tokio pasirinkimo sudėtingumą, nes juk rečitalio forma – tai anaipol ne muzikos pasinagrinėjimas. Tai juk meninė koncertinė struktūra, kurią formuoja prasminga kompozicijos elementų visuma, jų sąveika.

Balandžio 14 d. Taikomosios dailės muziejuje vykusį kamerinės muzikos rečitalį parengė Ingrida Armonaitė ir pianistė Indrė Baikštytė. Programoje dviejų autorių amžinin-

kų kūriniai – Alfredo Schnittke's (1934–1998) ir Broniaus Kutavičiaus. Skambėjo dvi kone tuo pačiu metu jų parašytos Sonatos smuikui ir fortepijonui (Schnittke's – 1963 m., Kutavičiaus – 1962 m.), dvi abiejų autorių 1972 m. sukurtos siuitos. Ir galop, po šios didelės tarsi 4 dalių kompozicijos, – savotiška koncerto koda, 1979 m. Kutavičiaus sukurtas „Perpetuum mobile“ violončelei ir fortepijonui (Tomo Kutavičiaus versija smuikui ir fortepijonui).

Koncertą pradėjusi A. Schnittke's „Senovinio stiliaus siuita“, kaip kiek ironiška baroko aliuzija, duetui atvėrė galimybes skleisti visiškai netikėtoje erdvėje, – kurioje nedaug natų, kurioje nėra jokių smuiko vibrato ar fortepiono dešiniojo pedalo, kurioje vyrauja paprastas smuiko melodijos piešinėlis ir jį lydinti kukli fortepiono faktūra. Tačiau sykiu – o, kaip čia reikalingas pastabumas, sąmo-

jis, eskiziškas tikslumas, žanrinis provaidis!.. Vaizduotė dar žadino numanomas klavesino tembras, kurio raiškos ypatumus taikliai fortepionu perteikė I. Baikštytė, o I. Armonaitės solo partija formavo jautrų ir trapų melodijos skliautą.

Panašia iškalba suskambo ir giminingo pobūdžio Kutavičiaus opus „Nuo madrigalo iki aleatorikos“ – vienas Nacionalinės M.K. Čiurlionio menų mokyklos moksleiviams kadaise parašytų kūrinių, menantis gražų šio kompozitoriaus mokytojavimo laikotarpį minėtoje mokykloje. Vis dėlto neatmestinais vaikams parašyti kūriniai patyrusių atlikėjų sampratoje įgauna dar papildomą dimensiją – ne tik vykusiai pagrotą, bet subtiliai ir neatsitiktinai įprasminto natų teksto turinį, kurio reikšmių kontūrai priverčia klausytoją suklusti, kontemliuoti paprastumo žavesį.

Schnittke's Sonata Nr. 1 ir Kutavičiaus vienintelę Sonata smuikui ir fortepijonui duetas sujungė vėlgį į tam tikrą arką – pasitelkiant vaizduotės ir temperamento polėkį, tikrąją savųjų instrumentų prigimtį, koloristinę jauseną (juk tai abiejų kompozitorių jaunystės kūriniai). O dar kokie kiekvienos dalies charakteriai, kokie emocijų proveržiai! Koncertą pabaigęs Kutavičiaus „Perpetuum mobile“ – tai savotiška koncerto koda, metanti žvilgsnį į šio kompozitoriaus tapatybės perspektyvą. Minimalistinių struktūrų deriniai – aštrūs, šiurkštūs, autentiški, archajiški, nepretenzingi, įtaigūs. Tai tarsi daugtaškis, vedantis į kitą I. Armonaitės ir I. Baikštytės dueto programą, kuri, tikėtina, bus dar viena meninė interpretacinė studija, inspiruota visaverčio muzikinio dialogo.

Franzo Schuberto *continuum*

Koncertas „Piano.lt“ salėje

Laimutė Ligeikaitė

Kas tikrai praskaidrindavo amžinai nelaimingo ir vienišo Franzo Schuberto gyvenimą, tai muzikavimo vakarai draugų namuose, kur jis sulaukdavo palankaus dėmesio ir kur tiesiog karaliavo jo muzika, traukianti kaip magnetas draugus, pažįstamus ir net oficialius asmenis. Tokie vakarai, pavadinti „šubertiadomis“, Europoje gyvuoja iki šių dienų, bylodami apie pagarbą Schuberto muzikai ir apie gilią kultūringos visuomenės namų muzikavimo bei kūrybinių sambūrių tradicijas. Dabar tokie vakarai yra išaugę į išties festivalius, „savaitės“ didelės scenose arba, šiek tiek spekuliuojant patraukliu *brendu*, taip pavadinami paprasti kameriniai koncertai, kurių turinys dažnai aprėpia ne tik Schuberto, bet ir kitų įvairiausių kompozitorių kūrybą.

Prikelti „šubertiados“ dvasią sumanė keletas nerimstančių atlikėjų – dalis buvusių originalaus sambūrio „Nepaklusnieji“ narių: Rokas Zubovas, Sonata Deveikytė-Zubovienė (fortepijonas), Mindaugas Bačkus (violončelė), norvegas baritonas Steinas Skjervoldas (tarsi pakeitęs ištikimą „nepaklusnų“ norvegą klarinetininką Rogerį Arve Vigulfą), ne pirmą kartą programoje dalyvaujanti smuikininkė iš Didžiosios Britanijos Mia Cooper.

Koncerto, vykusio balandžio 14 d. „Piano.lt“ salėje, programą, kurioje skambėjo F. Schuberto dainos iš rinkinio „Gulbės giesmė“ („Schwanengesang“) ir Fortepijoninis trio B-dur (D 898), atlikėjai stengėsi priartinti prie pirmųjų „šubertiadų“ eigos, kai ciklinio kūrinio dalys nebūtinai buvo atliekamos iš eilės (autorius rodydavo tas, kurias ką tik sukūrė), muziką keitė poetų posmai, šiuos – naujausios dainos ir panašiai. Tokio pobūdžio koncertą atlikėjai jau išbandė pernai vasarą Nidoje, o ši kartą jis labiau buvo derinamas prie kito neeilinio reikškinio – dainininko Steino Skjervoldo sumanyto koncertų ciklo, pateikiančio beveik visą F. Schuberto *Lied* panoramą. 2012 m. lapkričio 11 d. su pianiste Egle Andrejevaite dainininkas atliko vokalinį ciklą „Gražioji malūni-

ninkė“ (eilės Wilhelmo Müllerio), 2013 m. vasario 24 d. su pianistu Sergejumi Okruško – vokalinį ciklą „Žiemos kelionė“ (eilės Wilhelmo Müllerio), o dabar pateikė 14 nuostabių dainų Heinricho Heine's, Johanno Gabrieliaus Seidlio, Ludwigo Rellstabo žodžiais. Jau po Schuberto mirties dainos buvo išleistos rinkinyje ir leidėjo skambiai pavadintos „Gulbės giesmė“ (dėl gana nuoseklios dramaturgijos rinkinys dažnai įvardijamas ciklu).

Koncerto, taikliai pavadinto „Schubert continuum“, programos įvairovė, salės jaukumas kiek įmanoma priminė „šubertiadas“: tarp Trio dalių skambėjo po keletą dainų, tarpais koncerto vedėjas Rokas Zubovas skaitė kompozitoriaus laiško fragmentus (atlikėjai, išskyrus pianistę, pakaitomis galėjo ir pailsėti). Nuoširdu, jauku. Tačiau neapleido mintis, kad neįprastas ciklinių formų suskaidymas gerokai įnešė sumaišties į paties opuso, kaip visumos, pateikimą, muzikinės dramaturgijos nuoseklumą, ypač 4 dalių instrumentinio Trio atveju.

Muzikos istorikai rašo, kad vieną vakarą draugų namuose Vienoje Schubertas pristatė savo Fortepijoninį trio B-dur. Buvo priimtas labai entuziastingai. Žymus pianistas Carlos Maria von Bockletas pakilo nuo fortetijono ir, pabučiavęs Schubertui ranką (dėl ko šis paraudo, pasijuto labai nesmagiai ir atrodė juokingai), pareiškė, kad Vienos žmonės net neįtaria, kas greta jų gyvena.

Trio yra kupinas džiaugsmo ir muzikavimo palaimos. Čia Schubertas jau meistras, kuris drąsiai įgyvendina savo kūrybinius sumanymus. Fortepijonas ir styginiai kūrinyje traktuojami nepaprastai išmanant jų specifiką ir skirtingą „temperamentą“, jų dialogai skamba kaip gyvas pokalbis. Kaip rašo Schuberto tyrinėtojas Tadeusz Marek, „šioje muzikoje, kaip ir jo fortetijoniniame kvintete, tarsi jaučiama vyno, subrendusio Austrijos vyninėse, spalva ir aromatas. Kompozitorius, keliaudamas po savo šalies vietas, ne kartą „gėrė“ iš liaudies muzikos versmų. Ta austriška gaiva padvelkė ir Trio, pagrotas tvankiame Spauno salone cilių šubertiados vaka-

Sonata Deveikytė-Zubovienė ir Stein Skjervold

lą...“ (manoma, kad Trio nebuvo atliktas koncertinėje scenoje Schubertui esant gyvam).

Visai ne tvankiame Spauno salone, o puikius akustikos „Piano.lt“ salėje mūsų atlikėjai pademonstravo susiklausymą, jų muzikavimas buvo sodrus, tempas gyvas, tematiška ličio aiškiai, charakteringai. Pirmoje dalyje (*Allegro moderato*) buvo gana raiškiai atskleistas savotiškas energingas dainingumas, būdingas Schuberto instrumentiniams kūriniams. Tačiau, nuo pradžių užgroję per daug garsiai, netgi dramatiškai, toliau atlikėjai buvo priversti dar labiau užaštrinti kiekvieną dinaminį pakilimą, kiekvieną kulminaciją, o tai kartkartėmis kėlė forsuojamą garso įspūdį. Tylios ir švelnaus skambesio vietos sudarė didelį kontrastą. Beje, tokia interpretacija nenusižengia Schuberto muzikos dėsniams, nes pripažįstama, jog kompozitorius naudojo klasiškinę artikuliaciją, mocartišką dinamikos kontrastus. Tačiau visa tai jis prisodrina melodinguo, jautrumo, paslėptų prasmų. Pastarąsias tris savybes labiausiai pavyko atskleisti Mindaugui Bačkui, kurio violončelė (ypač pirmąją) pripažinčia smuikininkę, kurios neužtikrintas ir nesodrus garas šiek tiek menkino įspūdį.

Pianistė Sonata Zubovienė, dažniausiai muzikuojanti fortetijoniniame duete su Roku Zubovu, pasirodė kaip puikiai išmananti kamerinio muzikavimo tradiciją atlikėja, nepastebimai režisuojanti muzikos vyksmą.

Kita vertus, tos bendros dinaminės pusiausvyros ir darnios garso raiškios kartkartėmis pasigedau Schuberto dainų interpretacijoje. Išlepinta išskirtinai meistriškai Steino Skjervoldo ir Sergejaus Okruško atlikto ciklo „Žiemos kelionė“ („7md“, kovo 8 d.), ieškojau panašių klodų ir niuansų, lygiavertio balso ir fortetijono išsiskyrimo, darnios visumos, kas ir atskleidžia visą Schuberto *Lied* gelmę.

Sėkmingiausiai, manyčiau, suskambo dainos „Jos paveikslas“ („Ihr Bild“), „Antrininkas“ („Der Doppelgänger“). Subtilus skambesio, skaidrios faktūros, vietomis fortetijono ir balso unisonu grįstas dainas atlikėjams pavyko perteikti darniai ir vieningai. Dainininkas čia galėjo pademonstruoti neskubrą, natūraliu kvėpavimu alsuojantį gražų vokalą, įsijautimą. O, pavyzdžiui, dainose „Tolumoje“ („In der Ferne“), „Prie jūros“ („Am Meer“) vokalistas buvo priverstas paforsuoti garsą, kad dinamiškai įveiktų vyraujantį fortetijoną. Beje, tokia jėgos stilistika puikiai tiko dainai „Atlasas“ („Der Atlas“). Kas, jei ne akinamas *forte*, įtikinamai išreikš „viso pasaulio skausmą“?

Kiekvienam dainos „Atsiviekinimas“ („Abschied“) posmui dainininkas paieškojo skirtingų emocijų atspalvių, dinamikos niuansų. Fortetijono partija čia, atrodytų, vienos, nesudėtingos faktūros, pasikartojančios ritmikos, bet gan greitas tempas kuria aluziją į iš susijaudinimo dažnai plakančios širdies pulsą. Tad čia visai tiko pianistės rankose kartais atsiradavusi „širdies aritmija“. Ši daina vėl priminė, kad

Schuberto *Lied* atliekantis pianistas turi įvaldyti vos ne kompiuterinę, lygią motoriką, ypač sutelkti dėmesį. Tokio pobūdžio „aukštasis pilotažas“, kaip žinia, yra daina „Margarita prie ratelio“ („Gretchen am Spinnrade“) iš „Dainų rinktinės“, kur pianisto partija nuo pradžios iki galo yra grįsta nenutrūkstamais ypatingo tikslumo reikalaujančiais šešioliktinių pasažais, vaizduojančiais įkyriai ir monotoniškai besisukančių verpimo ratelį.

Kiekviena Schuberto daina – tarsi atradimas. Virš „Miesto“ („Die Stadt“) stogų sklendo besikartojanti rečitatyvinė melodija, kurios perteikiamą prarastą meilės skausmą nuolat pertraukia šaižūs akordai (sumažinti septakordai) fortetijono partijoje – tai ne vien tikslus sekimas poeto tekstu, o genialus viso eilėraščio nuotaikos pagavimas, įspūdžio perteikimas grynai muzikine raiška. Gal tai jau pranašavo po pusės šimtmečio susiformuosiantį impresionistinį braižą? Apskritai, Schuberto kūrinių muzikinė medžiaga iš pirmo žvilgsnio yra labai paprasta, bet jiems galima atrasti net keletą dimensijų. Jei atlikėjas išgros tik natas, išdainuos tik žodžius – atskleis tik vieną, paviršinių sluoksnių. Nuo atlikėjų meistriškumo ir brandos priklauso, kiek Schuberto ir *kokį* Schubertą išgirs klausytojas.

Sveikintinos dainininko Steino Skjervoldo pastangos sau pačiam ir mums kiek galima plačiau atverti iki galo vis dar nepažintą Schuberto kūrybos, ypač dainų, pasaulį. Jo padainuoti ciklai, su kolegomis praturtinti ir kamerinės muzikos pavyzdžiu, suteikė mums progą vėl pasidžiaugti šviesiu ankstyvojo romantizmo muzikos polėkiu, vėl pajusti turtingą *Lied* dvasią ir netgi žvilgtelti į apipintą legendomis asmenišką Schuberto gyvenimą. Tokie, atrodytų, kuklūs kamerinės muzikos vakarai neabejotinai kokybiškai praturtina įvairiusluoksni Vilniaus muzikinį gyvenimą. Būtų dar smagiau, jei jie paskatintų atgimti ir muzikavimo sambūrių poreikį vieno kito inteligentiško piliečio namuose.

Anonsai

Vilniaus kongresų rūmuose koncertuoja Lukas Geniušas

Balandžio 26 d. 19 val. Vilniaus kongresų rūmuose skambina sparčiai į muzikos olimpą kopiantis pianistas Lukas Geniušas, jau spėjęs įveikti sudėtingiausius fortetijoninius opusus ir laimėjęs reikšmingus tarptautinius pianistų konkursus.

L. Geniušas (g. 1990) – trečios kartos Geniušų muzikantų dinastijos atstovas, pianistų Petro Geniušo ir Ksenijos Knorre sūnus. Penkerių pradėjo skambinti fortetijonu, o nuo šešerių – koncertuoti. Šiuo metu

Lukas Geniušas

pianistas studijuoja savo močiutės prof. Veros Gornostajevos klasėje Maskvos P. Čaikovskio konservatorijoje. Pelnęs sidabro medalį ir II premiją Tarptautiniame F. Chopino pianistų konkurse Varšuvoje, pianistas gavo pasiūlymą koncertuoti Len-

kijoje, Lietuvoje, Italijoje, Danijoje, Makedonijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Japonijoje, Rusijoje ir kt. šalyse. L. Geniušo skambinimas pasižymi įspūdingu virtuozizmu, stilingumu, intelektualia ištarne, temperamentu, emocijų ir logikos derme.

Pentadienio vakare skambės Antono Brucknerio ir Ludwigo van Beethoveno kūryba. Vienišas, giliai religingas austrų kompozitorius A. Bruckneris (1824–1896) ilgas metus dirbo Linco katedros vargonininku, rašė religinius kūrinius ir garsėjo įspūdingomis improvizacijomis. Paprastas ir naivus kaip vaikas Bruckneris dažnai buvo išjuokiamas amžininkų kaip neturintis talento ir skonio, nesuprantantis

muzikos kūrybos aktualijų. O išties Bruckneris buvo labai savitas kompozitorius, greta Beethoveno ir Brahmo įnešęs didžiausią indėlį į simfonijos žanro raidą. Šlovė aplankė Brucknerį tik sulaukusį 50-ties. Ją atnešė ketvirtoji „Romantinė“ simfonija, pirmąsyk atlikta 1881 metais.

Visi penki L. van Beethoveno koncertai fortetijonui buvo sukurti per 15 metų (1794–1809) ir atlikti vadinamosiose Beethoveno Vienos koncertinėse akademijose. Kompozitorius tęsė Mozarto pradėtą tradiciją: orkestras čia jau nebe solisto šešėlis, o lygiavertis jo partneris. Būdamas pianistas virtuozas ir puikiai išmanydamas instrumento technines galimybes, komposito-

rius sukūrė ypač sudėtingas solisto partijas.

Lietuvos valstybiniam simfoniniam orkestrui diriguos Amosas Talmonas (Izraelis), diriguojantis žymiausiems Izraelio orkestrams. 2000 m. Talmonas įkūrė „Music Angels“ fondą, teikiantį paramą jauniems Izraelio muzikantams, organizuojanti jų koncertus. Dirigentas taip pat bendradarbiauja su Poznans, Gdansk, Vroclavo ir Čekijos filharmonijų orkestrais, Čekijos ir Lenkijos radijo, Ciuricho, Sankt Peterburgo simfoniniais, Meksikos valstybinio, „Berlin Sinfonietta“ ir daugeliu kitų Europos ir Amerikos orkestrų.

RENGĖJŲ INF.

Kas girdėti pas estus?

Iš 5-osios Talino muzikos savaitės sugrįžus

Jurgita Skiotytė-Norvaišienė

Balandžio 4–6 d. vyko 5-oji tradicine tapusi Talino muzikos savaitė (*Tallinn Music Week*). Pasauliui šis renginys labiau žinomas kaip populiariosios muzikos festivalis, kuriame per keletą parų prisistato ne tik geriausi Estijos, bet ir kitų šalių (šiemet iš dvidešimties) muzikantai, atliekantys *pop, rock, jazz, indie, fusion, hip hop, minimal, ambient* ir kitų stilių muziką. Iš Lietuvos dalyvavo grupės „Kurak“, „Deeper uper“, „Without letters“, „Rasabasa“ ir reperis Vaiperis Despotinas.

Dienomis vykusias diskusijas apie muzikos verslą, leidybą, autorių teises, atlikėjų karjeros galimybes ir vadybininkų vaidmenį vakarais keitė muzikantų pasirodymai maždaug 20-ye skirtingų muzikos klubų ir salių. Trumpučiai koncertiniai pasirodymai dienos metu, vadinami *showcase*, vyko ir miesto knygne, muzikos prekių parduotuvėje, prekybos centre, dizaino studijoje, viešbučiuose ir kitose neįprastose miesto ir užmiesčio erdvėse.

Jau trečius metus savo nišą renginyje užima klasikinė muzika. Jai skirtos atskiros erdvės diskusijoms, kuriose susitinka, bendrauja ir patiriami dalijasi su klasiškosios muzikos „verslu“ susiję festivalių organizatoriai, muzikos agentai, vadybininkai ir patys atlikėjai. Šiais metais daugiau dėmesio buvo kreipiama į XXI a. akademinės muzikos atlikėjų karjeros planavimą bei Šiaurės–Baltijos šalių regiono bendradarbiavimo perspektyvas. Akademinės muzikos koncertai prieš porą metų buvo rengiami naktį, šiemet pasirinktas popietės ir tradicinio vakarinio koncerto laikas. Žinoma, estai pasauliui daugiausia rodo savo atlikėjus, nuo aukštesniosios muzikos mokyklos auklėtinių iki jaunosios kartos profesionalų, nepaliaudami jais didžiulius.

Organizatoriai jau pirmąjį vakarą klasiškosios muzikos atstovus pakvietė pasiklausyti Estijos nacionalinio operos teatro orkestro su solistais Anna-Liisa Bezrodny (smuikas), Ivari Ilja (fortepijonas), diriguojant Vello Pähnui. Orkestras su solistais atliko Felixo Mendelssohno uvertiūrą „Vasarvidžio nakties sapnas“, op. 21, Koncertą smuikui, fortelijonui ir styginiams d-moll ir Simfoniją Nr. 5, op. 107. Deja, atlikimo kokybė nesužavėjo. Kaip pakomentavo vienas kolega iš Latvijos: „Pasijutau kaip muzikos mokyklos baigimo koncerte.“ Kas maloniai stebino, tai publikos gausa salėje, o viena pagyvenusi klausytoja džiaugėsi, kad pavyko įsigyti bilietą.

Antrąjį vakarą buvome pakviesti į Estijos kompozitorių sąjungos organizuojamą koncertą ir geriausių 2012 m. Estijos kompozitorių kūrinių paskelbimą bei apdovanojimą. Šiais metais buvo apdovanoti kompozitoriai Ūlo Krigulas už kūrinių „Swan Bone City“ kameriniam or-

kestrui ir balsui bei Liis Viira už kūrinių „Book of Sand Grit“ arfai, perkusijai, pučiamųjų kvintetui ir styginių kvartetui. Koncerte Arvo Volmerio diriguojamas jungtinis Estijos nacionalinis simfoninis ir Estijos muzikos ir teatro akademijos orkestrai su solistais Mikheliu Pollu (fortepijonas) ir Mari Poll (smuikas) atliko Eduardo Tubino, Hel-

„Artimus“: Magdalena Filipczak (smuikas), Ūla Ulijona Žebriūnaitė (altas), Henry-Davidas Varema (violončelė)

muto Rosenvaldo, Jaano Rääto, Tõnu Kõrvitso kūrinius. Kiek Lietuvoje esame girdę estų simfoninės muzikos? Tikrai mažai. Tik kamerinė estų muzika retkarčiais šmėkšteli skirtingų kolektyvų, festivalių muzikinėse programose.

Festivalyje viešėjęs Lietuvos kompozitorių sąjungos muzikos fondo pirmininkas kompozitorius Vytautas Germanavičius apie koncertą atsiliepė taip: „Įdomu buvo išgirsti jungtinį Estijos nacionalinį ir Estijos muzikos akademijos studentų orkestrą. Pati idėja kviešti akademinį studentus groti geriausiame šalies orkestre yra pagirtina ir perspektyvi, tačiau šiuo atveju orkestras nebuvo visiškai „susigrojęs“. Iš autorių norėčiau išskirti du kompozitorius. Puikus J. Rääto smuiko koncertas, neilgas ir virtuozinis, naudojami folkloro elementai ir *fiddle* griežimo technika, kuriuos jungia moderni orkestruotė. T. Kõrvitso – mano bendraamžis, jį pažįstu nuo studijų akademijoje. Jo kūrinyje, grįstas harmonizuota ir orkestruota estų liaudies daina, man priminė muziką kino filmui. Galbūt dėl to, kad kompozitorius daugiausiai rašo kaip tik šiam žanrui. Kūrinių labai šilgai sutiko publika.“

Na o pagrindinę Talino muzikos savaitės dieną, skirtą klasiškosios muzikai, pradėjo Estų muzikos plėtros centro, dainininkės Pille Lill muzikos fondo ir Estijos profesionalių muzikų asociacijos inicijuoti jaunųjų talentų pasirodymai (*showcase*). Puikioje Hopnerio salėje išgirdome vokalistę, smuikininę, violončelininką, pianistą, styginių ir fortelijoninį trio, saksofonininką, fleitininkę ir trimitininką. Su kolegomis pasidžiaugėme, kad daugiau nei pusė atlikėjų savo biografijose kaip pasiekimus nurodė Lietuvoje vyks-

tančius konkursus („Fortepijono muzikos“ ir „Pavasario sonata“ Vilniuje, „XXI a. menas“, „Renasansas“ Klaipėdoje) ir juose laimėtas prizines vietas. Pamanėme, kad galėtume dar daugiau parodyti ir pasididžiuoti jaunais talentais, kurių neretas yra net keliolikos tarptautinių konkursų laureatas. Vokiečių muzikos žurnalistas Carstenas

sirodymo, nusprendžiau grįžti į Estijos koncertų salę, kur būtinai norėjau paklausti tarptautinio „Artimus“ ansamblio. Ir ne šiaip, o todėl, kad viena ansamblio narių – žinoma mūsų altininkė Ūla Ulijona Žebriūnaitė. Ji, lenkų smuikinininkė Magdalena Filipczak ir estų violončelininkas Henry-Davidas Varema tą vakarą iš visų pasirodžiusių buvo geriausi. Smuikinininkė bendravo su publika, pristatė ansablį, papasakojo apie atliekamus J. Brahmsio (Fortepijoninis kvartetas g-moll, op. 25, kartu su pianiste I. Zaharenkova) ir G. Kleino (Styginių trio) kūrinius. Kaip sakė lenkų, vokiečių ir šveicarų delegatai – štai taip atrodyti tikras *showcase* (trumpas prisistatymas).

Kompozitoriui Vytautui Germanavičiui pavyko išklausti beveik visus prisistatymus, vykusius kitoje erdvėje – salėje „Mustepeade Maja“, Talino senamiestyje. Štai jo įspūdžiai: „Koncerte buvo pristatyta jaunosios kartos estų kompozitorių muzika. Patiko trys tik chorui rašančios Evelin Seppar kūriniai, kuriuos atliko puikus virtuozinis vokalinis ansamblis „Voces Musicales“. Kūriniuose naudojami Williamo Shakespeare'o tekstai, garsai nuostabiai dera tarpusavyje, formuoja kūrinių struktūrą. Kitas autorius – Islandijoje gyvenantis estų kompozitorius Pallas Ragnaras Palssonas. Jo kūrinyje balsui ir styginių kvartetui sukurtas pagal islandų poeto Sjono eilėraščius apie gamtą. Naudojamos modernios styginių instrumentų technikos, atrodo, gyvai atspindi Islandijos kraštovaizdį. Labai reklamuojamo esto Ūlo Krigulso kūrinyje balsui ir kameriniam orkestrui man priminė amerikiečių miuziklą: teatrališkas, vizualus, galėtų būti atliekamas ne tik šiuolaikinės muzikos erdvėje. Solistės balsas ne klasiškas, o Estijos kamerinio orkestro ir ansamblio „U“ partijos intensyvi, vietomis primenančios roko ar popmuzikos ritmus. Neišdildomą įspūdį paliko Margo Kolaro vokalinis ciklas „Runų dainos“, atliekamas jo paties vadovaujamo vokalinio ansamblio (puikus atlikimas ir įdomus kūrinyje, primenantis senąją polifoninę muziką), ir du kompozitorės Liis Vira kūriniai estų tradiciniam instrumentui *kannel*, kuriuose įdomiai panaudoti nauji grojimo būdai.“

Sakyčiau, kad visas Talino muzikos savaitės festivalis iš esmės paliko neišdildomą įspūdį. Viskas suorganizuota nepriekaištingai – nuo dalyvių pasitikimo oro uoste, specialaus nemokamo transporto į tolimesnė miesto vietose esančias sales, ekskursijų, nuolaidų restoranuose iki beveik visą parą veikiančio informacinio centro. Renginys remiamas šalies biudžeto lėšomis, palaikomas valstybės prezidento Toomo Hendriko Ilveso ir daugelio stambiausių verslo kompanijų, tokių kaip „Skype“, EMT. Susidarė įspūdis, kad visas miestas, o gal net

visa šalis įsitraukusi į šį festivalį. Prezidentas savo sveikinimo kalboje stebino muzikinę crudiciją, nulipęs nuo scenos laisvai su kiekvienu bendravo. Kaip sakė dauguma sukvieštųjų pramogų verslo veikėjų, estai elgiasi labai protingai ir kultūrinės investicijas pakreipė tinkama linkme. Manoma, kad kur kas labiau finansiškai apsimoka sukviesti agentus, festivalių direktorius, leidybines kompanijas, žurnalistus iš viso pasaulio, apmokant jiems kelionę ir viešbutį, nei į visas pasaulio šalis išsiuntinėti atlikėjus. Beje, estai dviračio neišrado. Panašaus pobūdžio renginiai vyksta Helsinkyje, Berlyne, Amsterdame, daugelyje JAV miestų, Kanadoje. Kad toks festivalis pasiteisina, rodo estų grupės „Ewer & The Two Dragons“ pavyzdys. Prieš keletą metų Talino muzikos savaitėje pasirodžiusi grupė dabar kviečiama koncertuoti geriausiose Europos ir JAV koncertų salėse. Į šį renginį, kur honorarai nemokami, o atlikėjai turi atvykti savo lėšomis (organizatoriai pasirūpina tik nakvyne), labai audringai veržiasi suomių, islandų, švedų, latvių grupės, besitikiščios sulaukti dėmesio iš sukvieštųjų muzikos verslo ryklių. Dauguma šių grupių, kitaip nei lietuvių, gauna paramą iš savo šalies, kad galėtų čia atvykti ir pasirodyti.

Lietuvių ir norvegų ansamblis „Rasabasa“

Geriau pagalvojus, ir mes, lietuviai, puikiai galėtume surengti tokio pobūdžio festivalį. Populiariosios muzikos atstovai tai išbandė prieš šešetą metų rengtoje Baltijos muzikos industrijos konferencijoje, taip pat pernykščią „Sostinės dienų“ metu suorganizavę Vilniaus muzikos savaitę su beveik šimto skirtingų grupių pasirodymais. Mes, akademinės muzikos atstovai, vis dar tylime. Ar manome, kad nesulauksime ne tik finansinio, bet ir moralinio šalies vadovų palaikymo? Ar nuogaustaujame neturėsiantys ką pristatyti keletą metų iš eilės? O gal manome, kad pasaulis vis dar mūsų nežino ir nė vienas iš vadinamųjų muzikos verslo ryklių nenorės čia atvykti? Klausimų daug. Dirbantiems šioje srityje lieka susėsti prie bendro stalo ir pabandyti surasti atsakymus.

Gerai nusiteikusi po puikaus pa-

5425 dienos

ATKELTA IŠ 1 PSL.

tekti tik virtualiu pavidalu. Vienas galerijos nuolatinės ekspozicijos segmentų skirtas 1984-ųjų skulptorių „šešiukės“ (Vlado Vildžiūno, Ksenijos Jaroševaitės, Stanislovo Kuzmos, Petro Mazūro, Mindaugo Navako, Vlado Urbanavičiaus modernistinės mažosios plastikos ir piešinių parodos Tarybinio meno galerijoje) pasirodymo rekonstrukcijai. Tai svarbi nuoroda į vėlyvojo sovietmečio dailės modernistinių ieškojimų kontekstą, kuriame skleidėsi brandžioji Kuzmos kūryba.

Paroda ne tik pristato pagrindinius Kuzmos kūrybos etapus, bet ir pasakoja svarbiausią jo kūrinį („Vilniaus vartų sargybinio“, poeto Antano Slapčinskio, kardiologo Vytauto Sirvydžio portretai, klasikinių „skarotųjų“, teatro muzų bei „Vermės“, Šiaulių „Šaulio“) istorijas. Puikios Algimanto Kunčiaus nuotraukos, pasitinkančios ir lydinčios lankytoją pirmame aukšte, leidžia pamatyti skulptorių, jo šeimą ir draugus, kai jie visi dar buvo jauni, gražūs, kupini ateities planų ir jėgų juos įgyvendinti. Nuotraukose atgyjančių žmonių žavesys, energija ir optimizmas skatina žvelgti į jų poveikio erdvėje eksponuotus Kuzmos ankstyvuosius piešinius ir skulptūras anų laikų akimis. Studijų metais tašyti „Dainuojantis arklys“ ar „Sėdintis aukštyn kojom“, diplominio darbo originalas, baigtos ir nebaigtos kompozicijos Vilniaus universiteto istoriniams interjerams, ilgus metus Lietuvos dailės muziejaus saugyklose praleidusi ir tik Kuzmos kūrybos žinovams pažįstama hipiška „Vasara“... Be nuotraukų būtų sunku paaiškinti, kodėl šiuos naivius jauno žmogaus kūrinius amžininkai pasitiko kaip svarbų žingsnį atnaujinant Lietuvos skulptūrą, apskritai meninį mąstymą. Atkreipia dėmesį

lyg ir žinomas faktas, kad Henry Moore'o ir Marino Marini įkvėptoms modernistinėms formoms įkūnyti Kuzma nuosekliai rinkosi su nacionaline tradicija simboliškai siejamą medžiagą – medį, kurį mėgo ir vėliau, galbūt dėl to, kad būtent medis jam leido autentiškiausiai išreikšti savąjį plastikos pojūtį ir supratimą. Kuratorės taikliai parinktos citatos iš skulptoriaus užrašų atskleidžia atskirų kūrinių sukūrimo motyvus, nurodo jų įkvėpimo šaltinius, aprėpiančius dialogą su viduramžiais ir renesansu, popartu ir lietuvių liaudies menu, vaikystės ar jaunystės prisiminimus, sutiktų žmonių įspūdžius. Net kai nuoroda į praktines pavyzdžius lankytoji nekelia konkrečių asociacijų, ji sako: šiose regimai naiviose ir paprastose formose užkoduota labai daug, tai rak-tas tiems, kurie siekia suprasti, ant kokių pagrindų radosi visuotiniai pažįstamas Kuzmos individualus stilius. Puikiai sustyguotai ankstyvosios kūrybos apžvalgai trūksta nebent vieno trumpo paaiškinimo apie tai, kodėl net istorizmo dvasią skleidžiantys Trakų gatvės „sargybinis“ ir universiteto „Pokalbis“ buvo įvertinti kaip novatoriškas žingsnis, pateko į modernizmo klasikos sąrašus ir prisidėjo prie Kuzmos, kaip vieno ryškių sovietų Lietuvos skulptūros reformuotojų, šlovės. Paaiškinimo ne apie išvaizduotos nacionalinės praeities trauką sovietmečiu, apie kurią jau viskas, kas įmanoma, pasakyta, bet apie istorinį Lietuvos miesto, tiksliau, Vilniaus įvaizdį, kaip jį bandė kurti Kuzma, Rimtis Gibavičius, Petras Repšys ir dar ne vienas tos kartos dailininkas. Ši tema šaukiasi išsamesnių studijų, norėtume sužinoti daugiau, o Kuzmos kūrybos nagrinėjimas leistų tai padaryti. Matyt, ne vien bičiulystė, bet

Ekspozicijos fragmentas

T. KAPOČIAUS NUOTR.

kultūrinio žvilgsnio bendrumas pasakino Kuzmą Vilniaus vartų sargybinui suteikti Gibavičiaus veido bruožus.

Tarp daugelio mažų ir didelių parodos atradimų – antro aukšto erdvė su keturiomis skulptūromis: kardiologo Vytauto Sirvydžio portretu, kompozicija „Širdies donoras“ ir Barbaros Radvilaitės atvaizdu. Sugretinus mediciną ir archeologiją, parodos kuratorė siūlo saloninio meno skeptikams pažvelgti į karalienę Barborą tyrėjų akimis, atrasti ir išanalizuoti dar vieną lietuvių meilės mitams ir simuliakrams fenomeną pusę. Šis ekspozicijos segmentas įdomus ir tuo, kad kaip joks kitas parodoje išryškina Kuzmos gebėjimą sutaurinti skulptūros medžiagą ir atskleisti jaudinančią detalių meistrystę. Tiesiog sunku atitraukti žvilgsnį nuo Sirvydžio rankų, kurios atrodo iš tikrųjų apmautos bauginančiomis guminėmis pirštinėmis, o nuo darbu pasirengusio chirurgo įspūdžio keliamo neįtikojamo išvaizdos portreto nugara, ypač jaukus kaklo su plaukus žyminčiais dekoratyviais rėželiais vaizdas.

Keliose erdvėse išskleisto pasakojimo apie Kuzmos kūrybą gijos sueina į skulptoriaus dirbtuvės erdvę pristatančią instaliaciją trečiame aukšte. Ant ilgo medinio stalo išdė-

lioti dailininko darbo kalendoriai akivaizdžiai liudija, ką ir kokiomis pastangomis jam metai iš metų pavykdavo laimėti kasdienėje kovoje su liga. Juose pliusu pažymėta diena reiškia darbo dieną, o jų suma tapo parodos pavadinimu.

Į dirbtuvės salę įžengiame pažinę Kuzmos karjeros kelią ir suprastę, kad jo pradžioje skulptorius buvo tarp ryškiausių nacionalinės kultūros modernintojų, kartu lietuviškosios tapybės ugdytojų. Dirbtuvės ekspozicija primena visuotinio pripažinimo sulaukusius Kuzmos darbus – sovietmečio pabaigoje sukurtas nacionalinio dramos teatro „Mūzas“ ir nepriklausomybės pradžioje Antakalnio kapinėse pastatytą „Pietą“, paženklinusią žuvusių laisvės kovotojų kapus. Atidžiam žvilgsniui pateikti eskizai, fotografijos primena ir tai, kad populiarumui ir pripažinimui pasiekus apogėjų dailininkas tarsi sustojo aukščiausioje taške. Kartodamas pats save kūrė įvairiausių prizus, tiražavo blankokas „skarotųjų“ miniatiūras, derindamasis prie užsakovų pageidavimų projektavo pompastiškos prabangos siekiant tenkinančius antkapius, ne visai sėkmingai pamėgino kurti Bažnyčiai. Pragmatišką ir utilitaristinį požiūrį į dailę įkūniję darbai tenkino daugumos gerbėjų lūkes-

čius, bet nutolino Kuzmą nuo kūrėjo idealų, kuriuos reprezentavo ankstyvieji kūriniai ir kurie išliko svarbūs jo bendraamžiams, Kuzmą autoritetu laikiusiems jaunesnių kartų meno žmonėms. Amžininkai ieškojo patiesinimo arba stengėsi apsimesti to nematantys. Sunku pasakyti, ar Kuzmos parodą prisimins tie, kurie kada nors imsis sistemškai analizuoti kūrybos ir verslo santykius mūsų visuomenėje, ieškoti jų manifestacijų XX ir XXI a. Lietuvos dailės istorijoje. Medžiagos tokiems svarstymams paroda teikia, o parodos eksponatų sąrašas su nuorodomis į kūrinių savininkus galėtų tapti vertingu šaltiniu tiems, kurie rašys sovietmečio ir nepriklausomos Lietuvos kolekcionavimo istoriją.

Imlus kino kūrėjas pagal Lubytės surežisuotą vaizdinį pasakojimą pastatytą puikų filmą apie Stasį Kuzmą ir jo laiką. Kol kas paroda užfiksuota tik nedidelės apimties kataloge anoniminiu viršeliu (dizainerė Lina Bastienė). Gaila, kad ši meistriškai įvaizdinta kūrybos ir gyvenimo kūrybai istorija neišaušo į knygą. Būtų atsvara 2011 m. išleistam Kuzmos skulptūrų albumui, pristatančiam jį susižavėjusioms gerbėjų akims, o ne dailės istorijos perspektyvoje.

Paroda veikia iki gegužės 19 d.

Lyg kopimas kalnų takeliu

Tatjanos Diščenko paroda „Murakami manija“ Vilniaus grafikos meno centro galerijoje „Kairė-dešinė“

Aleksandra Aleksandravičiūtė

Visi besidomintys grafika atpažįsta Tatjanos Diščenko darbus iš jos savito braižo, kuriam turėjo įtakos ne tik studijos Lvovo poligrafijos institute ir ilgametis darbas animacijos srityje, bet ir (Lietuvos aplinkoje) ne visai standartinis kūrybinio brendimo kelias. Jos individualių parodų recenzijose nuolat kalbama apie subtilų ir meditatyvų estampų būdą, poetinius ir muzikinius būties apmąstymus, minimalistinėmis formomis išreikštus daugiaprasmius vaizdus. Bet pirmiausia Tatjana vertinama kaip nepriekaištingai profesionali oforto technikos meistrė, paverčianti technikos subtilybės meninio vaizdo dalimi.

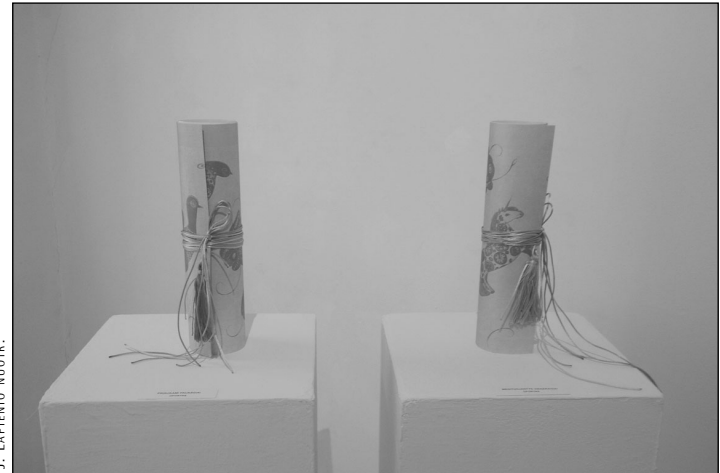
Norėtusi išskirti Diščenko parodą „Murakami manija“ atkreipiant dėmesį į proceso ir laiko sampratą

jos grafikoje. Tatjana pirmą kartą eksponuoja knygas. Tai šešios dailininko knygos, dedikuotos Haruki Murakami. Dar 2008 m. viename interviu ji pasakė: „(...) kas yra skaitęs šiuolaikinį japonų rašytoją Murakami, pamatę mano darbus nustemba: čiagi Murakami? Galbūt. Tai mano mėgstamiausias autorius. Mėgstu jį už skaidrų liūdesį, paslaptinę, ypatingą gyvenimo filosofiją“ (Audronė Jablonskienė, „Pabėgimas į Renesansą“, *Respublika*, 2008 11 18). Tai ir buvo realizuota 2011–2012 m. Tatjanos knygos.

Tačiau čia ne Murakami tekstų iliustracijos, o paralelinė kūryba, tik viena briauna susiliečianti su rašytojo romanais. Murakami skaitymas autorei tapo postūmiu, inspiracija savarankiškiems sprendimams. Grafiškė interpretavo populiarų rašytoją ne visai taip, kaip galėjo tikėtis jo

tekstų mėgėjai. Ko gero, ji pristatė visiškai subjektyvų, nostalgiką ir anaipol ne šiuolaikinį Japonijos įvaizdį. Diščenko knygas greičiau pavadintum improvizacija amžinosios, harmoningosios, „aukso amžiaus“ Japonijos tema.

Šios menininkės knygos yra kuklaus formato ir skirtos ne parodai. Tai rafinuotas kabinetinis menas. Knygas reikėtų vartyti vienuoje ir tyloje, bendrauti su jomis atsargiai ir tik *tete-è-tete*. Neatsitiktinai ekspozicijoje šalia vienos Tatjanos knygos buvo padėtos baltos pirštinių, skirtos galimam jų vartotojui – vartotojui. Tys knygos („Pajauta“, „Švelnumas“, „Siluma“) buvo sumaketuotos japonišku *orihon*, arba armonikėlės, principu, viena („Chrysanthemum“) – įprastai įrišta stačiakampė ir dvi knygos („Prisukami paukščiai“, „Medituojantys vienaragiai“) – ritinėlių pavidalu.

J. LAPENIO NUOTR.

Tatjana Diščenko, „Prisukami paukščiai“, „Medituojantys vienaragiai“

Knyga armonikėlė išlankstoma, jos atvartus galima įvairiai suglausti, sugrupuoti, išgaunant skirtingas vaizdų kombinacijas. Taip įvairiai susidėlioja ir transformuojasi mūsų prisiminimų fragmentai, sapnai,

filmo kadrai, pasakojimų nuotrupos (šiuo atveju netiktų leisti į kalbas apie haiku struktūrą, dao principus ir Laodzi). Paskui knyga vėl kaip vėduoklė suskleidžiama ir įdedama at-

NUKELTA | 7 PSL.

Pagiriamasis žodis agresijai

Raimondo Gailiūno tapyba

Salomėja Jastrumskytė

Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre (Laisvės a. 5) ir „A galerijoje“ (Respublikos g. 33) nuo balandžio 11 d. iki gegužės 14 d. veikia Raimondo Gailiūno paroda „Apleistose tėviškės fermose“. Parodos kuratorius Albinas Vološkevičius.

Kai 1511 m. Erasmus Roterdamietis parašė „Pagiriamąjį žodį kvailybei“, jis tik parodė jos apskritumą, absoliutumą, didybę, su kuria ji persmeigusi žmogaus buvimą tarp žmonių, savyje ir virš žmogaus – kvailybę, su kaupu palaiminga ir neatsicijama, neatpjaunama nuo žmogaus nei neiginių, nei pamokymų, nei prievartos galia.

O ar galima pašlovinti ir priglobti pačią agresiją – niekinamą ir įstatymų palaužtą, išmestą už anapus, – žiaurumo apoteozę, pilną ir plačią nuo šventumo iki orgijų? Apsaugoti agresiją ir ją paremti, tautositi ir liaupinti? Raimondo Gailiūno paveikslų „valpurgijos“ jo „Apleistose tėviškės fermose“ šaukiasi mūsų apgynimo. Nes žvėris, tūnantis mumyse, yra Žemės dienovidis.

Autorius tapo tą ypatingą žmoniškiosios jėgos perteklių ramiai ir išmintingai.

Štai, esą, mūsų, Vakarų, kultūros nukreiptos į kaltę, kurią galima išpirkti, o Rytų – į gėdą, kurią galima nuplauti (dažniausiai krauju), o ar tai nereikiška pusiausvyros ašies tarp dviejų pasaulio polių – žmogiškumo konstantos: nežmoniškume pasireiškiančio universaliosios žmoniško dydžio, destrukcijos, išaugusios iš prigimtinės agresijos ir lemties kančios? Tai kenčiantysis griaua. Griaua tas, kuris pilnas ir iš kurio atimta, tas, kuris stokoja, o paskui perpildytas, jis griaua ir ardydamas vaitoja – griovimas yra vienintelis bylojimo būdas (žr. paveikslą „Analitikas“).

Evoliuciojinė dorovė – keista vieno lietuvių kilmės filosofo, tokio Arvydo Statkevičiaus, nūnai gyvenančio JAV, etinė fantasmagorija (beje, pagrįsta menku gyvūnų elgsenos išmanymu), – garbina gyvūną amžinosios laimės įkalnėje, kurioje šis agresiją ir žiaurumą neva naudoja taupiai ir sąlygiškai ir dėl

jos neatgailauja. Tikėjimas gyvūnu – ekonomišku ir teisingu kraugeriu, evoliucijos guoliu ir priedanga – riba ant ovidiškųjų ir delioziškųjų metamorfozių ašmens – vis pasirodo autoriaus vizijose (žr. tapytojo „Antsnukis draugui – nededamas“ arba „Medžioklės aistra“). O tai jau pergalingas švelnumas – taupyti smūgius, pjūvius, rėžius.

Kūno turėjimas verčia rasti vitalinę ekonomiją – skausmo ir ekstazės gaivalų apskaitą, kuri sukuria tvarką *urbi et orbi*, kaip sako popiežius kiekvienais metais. Miestui ir pasauliui tvarką sukuria libidinė ekonomija, sako Gilles'is Deleuze'as, rafinuotas ir gaivališkas prancūzas, tą tvarką palaiko lygiagrečiai tarp kapitalizmo ir psichoanalizės, šizofrenijos ir monoteizmo. Erichas Frommas gina evoliucinę agresiją nuo humanoidinės destrukcijos, Paulis Virilio – reprezentacijos mene nuosaikumą nuo išsišokėlišku prezentacijų demoniškumo, irumo, žalojimo, smurtiškumo (tarkim, nuo legendinių Vienos akcionistų ir mazochistinių performansų meistrės Marinos Abramovič). Agresijos ikonostasas yra visi judantys čia ir dabar pasaulio reikalai ir gal net pats jų matymas yra agresijos aktas (vujarizmo, skopofilijos ir kt.). O avis yra romi, sugrįžimas į žvėrį yra romumo užraitas, nuolankumo barokas. Formalizuoti agresijos vaizdai. Menas ir baimė dėl nieko (žr. autoriaus įspūdingiausią darbą „Musiamašys“).

2007 m. „Tate Modern“ galerija Londone realizavo savitą programą, skirtą pasitelkus meno kūrinius pažinti prievartos, smurto, agresijos perteikimą meno kūriniuose ir jų poveikį analizuojant konkrečias tikrovės situacijas (tarpdisciplininė programa daugiausia buvo nukreipta į medicinos ir policijos sritis). Ką gi tai galėtų reikšti? Ar menas moko mus apėiti, apžiūrėti, tyrinėti destrukciją, žiaurumą, prievartą, kad ir kur ji būtų – kare, terorizme, tarpasmeniniuose santykiuose, ligoje, katastrofoje, įsmeintant ar beasmenę, sudaiktintą, ir ją išgyventi tam tikro „sustingdyto mėginio“ pavidalu? Kasdienė agresija. Agresijos fonas. Plūduriavimas agresijoje. Agresija kaip norma. Žiaurumas, glūdintis giliau už kasdienį buvimą (žr. auto-

rius „Apsisprendimo teisė“).

Ar įmanoma vizualinė agresijos reprezentacija? Ty. ar įmanoma ją parodyti, o ne ją rodyti? Tam tikru momentu, struktūra ją užbaigti, o ne leisti jai tęstis? Pagaliau kam reikalinga destrukcijos, nykimo, agonijos vaizdinija? Kam šie raudoni pasruvę Raimondo Gailiūno fantazmai? Jei jums būtina reikiama klasifikacinės sąvokos kokono, vadinamieji ekspresionistiniai meno būviai (ir ne tik iš XX a.) yra kaip ir buvusių karų spjūvis į žmogaus vaizduotę. Bet čia ne viskas. Jei kalbėtume apskritai apie kolektyvinę vaizduotę, tuomet mitologizuota agresija būtų „peilių suglostymas per sėją“, ritmu ir ritualu numaldant pamatinę prigimtį, kuri esą kylanti dėl erdvės stokos ir tankio, valgio ir valdžios. Žmonijos slėgis į savo sąmonę, populiacijos tankis ant proto ir emocijų pasėlio, neišsitikimas vienoje vietoje. Ar ne šią agresiją maldė ir perkeisti mėgino cistersų ordino *stabilitas loci* įžadas – visą gyvenimą nesikelti iš vienos vietos? (Žr. autoriaus „Ribota, bet saugiausia erdvė“). Sėslumas yra žmogiškos agresijos sėkla, sėjama ir dygstanti metropoliais, kuriuose yra tik prievartos dūzgimas ir negalėjimas ištrūkti iš sąmonės ir kūno įžeminimo pačia plačiausia prasme, kaip drąsiai politikos filosofė Hannah Arendt mąsto apie žmoniškos lošio – planetos – sąlygiškumą. Ji taip pat norėtų užbėgti už akių humanizmui, kuris tėra stiliuzuota plėšrūno taktika (žr. parodos autoriaus „Humanistą“). Kančios ir destrukcijos reprezentacija visada yra visuotinė, ne asmeninė. Agresija yra didžiausias žmonijos archyvas, mentalinė, fizine, aktualiojo laiko prasme (žr. autoriaus „Niekintoja“). „Tavo auka – be kraujo, mano – be vandens“, – sakau savo „Fausto gundymuose“, kartoju ir šalia Raimondo paveikslų. Žiaurumo reprezentacija, t.y. reprezentacija, – it neigimo neigimas... (žr. autoriaus „Kombinatą“).

Nes žiaurumas yra net ir žaidimo pamatas, šokio ir muzikos, galiausiai bet kokio meno pradžia, užsiuolant materiją, *Kitą aš, erdvę, laiką* – neišsitikimas, ir tiek. „Tragedijos gimimas iš muzikos dvasios“, anot Friedricho Nietzsche'is. Ir tai ne šiaip sau pasibėgiojimas per

Raimondas Gailiūnas, „Didžiausias viltis ir pasitikėjimas“. 2012 m.

didžiausias galvas – juk jie visi gynė ir gyre destrukciją kaip dievažmogišką žaibolaidį. Socialinių kontaktų estetika visuomet perteikta agresijos variacijomis. Ta agresija net kyla iš žaidimo, linksnumo (prisiminkime štai flamando Pieterio Bruegelio Vyesniojo paveikslus, kur linksmybės apimti žmonės, žiū, jau laužia kam nors ranką, smaugia vienas kitą). Pagiriamasis žodis agresijai, kuri kiaurai ir visada neatidala, netgi rašant šias eilutes ir žiūrint tuos atlapotus paveikslus ant teatro sienų, – visa tai reikiama „užsiuolant pasaulį ir taip jame saugiai pasilikti“ (žr. „Kokonostasas“).

Žino tas pats pasaulis ir visokių kitokių būdų, kaip girdamas mąstyti, ir pats gyrimas jau yra atsitolinimas, atsitraukimas, paliekant nusižiūrėtą apmąstyti būvį vieną patį, sekti jį kaip tinkamą medžioti gyvūną, bet vis dėlto medžioklę atidėti. Taip ir visas menas yra veiksmo atidėjimas, susilaikymas, galiausiai pamiršęs savo kilmę. Užsimiršta, kas buvo atidėta. Psichoanalizė truputį tai prisiminė, bet tuo viskas ir baigėsi. Viskas, kas yra atidėta – štai taip, kaip esate dabar, šią akimirka, – taip būna tik iš *atidėjimo* malonės (žr. „Laimingi, reikšmingi ir saugūs“).

Tai gi Raimondo paveiksluose ir yra atidėta viskas, ko geistumėte, bet nenorėtumėte, visa, ko norėjo kiti šalia jūsų, kad nutiktų jums, o jūs patys to troškote jiems, prieš plaukį visiems moraliniams imperatyvams. Bet viskas buvo ir yra atidėta, atidėta tam, kad galėtumėte girti, mėgautis, geisti, raudoti, siusti, neigti įvykių vertes ir netgi nekėsti šių atvaizdų, tariamai plėšrių

tapinių, kuriuose atidėta tai, kas paslėpta, nes visas civilizotas būvis galiausiai yra neribotam laikui nukelta visų mūsų pačių galia, agresija, suardymas, irimas, atidėliojama pabaiga, kančia, valdžia ir maistas. Ir tuose istorijos plyšiuose, pro kuriuos negalėjo žmogiški jausmai išlysti, plyšiuose be atidėjimo – tais laikais, kai dar nebuvo ar jau nebuvo atidėta – juk nenorite to įsivaizduoti? Vengiate tą vaizduotis bent jau be šio autoriaus pagalbos, savaivališka (žr. *la danse macabre* autoriaus „Būties cenzūroje“).

O štai šie paveikslai tariasi nieko neatidėlioją, nors pats kažko perteikimas yra nuotolyje. Užpuolamas tik tas, kuris pats būna per arti – taip meninė reprezentacija, atspaudama virsta tikrovės prezentacija, įsiveržimu (taip atvaizdas virsta stebuklu) – tu ir pats juk nežina, kaip, Raimondai?

Erzina ar baugina tai, kas sustabdyta, lūkestinga, atidėliojama, suspaudžiama, kas nežinia kada įvyks – tai ištisa etika, sauganti nuo visų karo prieš visus, tai estetika, nulaikanti minią ant vadžių. Nors viskas atidėta, lūkurioja, bet tūno potraukis pamėginti, o kaipgi būtų paleidus šį ar kitą mechanizmą, argi ne? Smurto, kančios, prievartos provaizdžiai, atvaizdai, vaizdai, įvaizdžiai yra pagyrimas ir permaldavimas tam epochiniam atvejui, kai bevaizdiškumas, akulamas, nutylėjimas jau yra per daug pavojingi, pernelyg tapatūs tikrovei (žr. „Apie viską pagalvota – mėgautis laime“. Taip pat žr. – viską).

Ramybės jums, – meninė išmonė tėra tikrovės moratoriumas.

ATKELTA IŠ 6 PSL.

gal į kruopščiai suformuotą futliarą. Šis lėtas veiksmas, taip pat ir knygos ritinėlio išvyniojimas, o paskui suvyniojimas ir aprišimas įvyksta realiu laiku. Akimirka realumą jaučia ir pirštai, o žiūrovo akys fiksuoja kintančius ir pasikartojančius rankų darbo popieriaus intarpus, ofortų atspalvius ir faktūras, praslenkančias plonas raizginio linijas. Taip apmąstant ir patiriant vyksmą, žiūrovui pačiam jame dalyvaujant, knygų transformacijos įgyja kelių lygių perkeltines prasmes. Tatjanos kny-

gomis veda kelias link apmąstymų apie laiką. Dailininkė bandė nepastebimai ir netiesiogiai išryškinti atminties ir dabarties laiko susitikimą, taip pat ir jį ženklinančių daiktų metamorfozes laiko slinktyje. Tokio proceso nepavadinčiau ritualu, nes jokia veiksmo dalis nepasikartoja. Jis greičiau primena lėtą kopimą kalnų takeliu, apžvelgiant panoramą, stabtelint prie reto augalo, atsisukant į tik ką nuceito kelio vingį. Knygos apžiūrėjimo procesas nepastebimai tampa meditatyviu laiko atkarpų dėliojimu.

Vaizdai išeksponuoti stačiakampiuose oforto lakštuose, sukompo-

nuotuose kaip japoniški langai ar širmos, kuriuos perstumiant žiūrovas gali vis kitką per juos pamatyti ir „perskaityti“ naują vaizdų derinį. Knygų futliarai paprasti, harmoningų proporcijų, su kukliomis rafinuoto grožio detalėmis. Tatjanos knygų vizualinei išraiškai labai svarbus ir spalvų pasirinkimas. Žiūrovu nepastebimai manipuluojama. Jis visiškai neagresyviai, bet programiškai ir tvirtai priverčiamas nuolat stabtelėti ir ne tik žiūrėti, bet ir pamatyti nepriekaištingą futliaro formą, lapų susiuvimus, įvertinti ofortų estetiką. Mano galva, vizualus laiko stabdymas paverčia Diščenko

knygas tam tikra savivokos forma. Pajunti, kokie grubūs ir skubūs tavo pirštai, palyginti su kūrinių trapumu, ir mokaisi žvelgti, jausti pirštų galiukais. Tokios knygos yra taktilinė perceptorijos pamoka, žvilgsnio ir lytos derinimo būdas.

Diščenko knygose nėra jokio žodinio teksto. Knygų lapus sudaro sudvigubinti ofortai, autorės susiūti pagal klasikinius japonų knygrišių amato reikalavimus. Estampus vienija bendra tema, tačiau kiekvienas turi savo išskirtinę formą ir turinį. Ofortuose pasikartoja du motyvai: chrizantema ir avies portretas. Jei žvelgtume į knygą literatūrinio sim-

bolizmo žvilgsniu, šioje vietoje derėtų įterpti referatą apie tai, ką japonams reikė saulės ir karalių gėlė chrizantema. Bet autorė savo vaizdų knygas „parašė“ ne simboliškai, o chrizantemos žiedlapiais, kurių lėtas ir minkštas kritimas užpildo vaizdines pauzes. Per grafikos puslapius keliaujama chrizantemų keliu, sekant pavienių baltų žiedlapių pėdsakais. Visiškai vizualus, minimalistinis sprendimas, kurį kiekvienas gali primti ar atmesti tik pabendraavęs su knyga jos diktuojamame laike.

Paroda veiks balandžio 2–20 d.

Filmas kaip rožinė cukraus vata

Pokalbis su Harmony Korine'u

Lietuvos ekranuose pasirodo naujusias amerikiečių nepriklausomo kino *enfant terrible* – režisieriaus, scenaristo, aktorius, operatoriaus Harmony Korine'o filmas „Laukinės atostogos“ („Spring Breakers“, JAV, 2012). Tai keturių jaunu provincialiu, kurios neturi pakankamai pinigų saldžiam gyvenimui, istorija. Iš pradžių jos apiplėšia pakelės barą, paskui išsirengia į Floridą, kad patirtų gyvenimo nuotykių tarp tokių pat pamišusių, apsinuoginusių, apsvaigusių paplūdimyje kaip ir jos. Juk tarp amerikiečių jaunimo populiaros pavasario atostogos, vadinamosios „spring break“. Ne-trukus už narkotikus merginos atsiduria areštinėje. Iš ten jas išlaisvins gangsteris (James Franco), kuris, žinoma, taip pasielgė ne todėl, kad turi kilnią širdį.

Pagrindines herojes suvaidino jaunosios „Disney“ studijos žvaigždės Selena Gomez ir Vanessa Hudgens, iki tol vaidinusios padoriais mergaites vaikams ir jaunimui skirtuose studijos filmuose ir serialuose, kuriuos rodo ir Lietuvos televizijos. „Laukinių atostogų“ premjera įvyko pernai Tarptautiniame Venecijos kino festivalyje, bet iki šiol netyla ginčai, ar Korine'as sukūrė nepakeliamą kičą, ar jis genialiai žongliruoja populiariosios kultūros klišeimis, ar pakišo amerikiečiams po nosim veidrodį ir dabar laukia, kaip jie sureaguos.

Niuorko meninės bohemos žmogus Harmony Korine'as gimė 1973 m. prieš kapitalizmą kovojančių trockistų šeimoje. Jis nebaigė vidurinės mokyklos. Būdamas devyniolikos, Korine'as parašė filmo „Vaikučiai“ („Kids“, 1995) scenarijų. Jame jis aprašė savo aplinką – demoralizuotus, sutrikusius nihilistus paauglius, kurie bręsta Niujorke AIDS epidemijos laikais. Tada jis susipažino su fotografu ir režisieriumi Larry Clarku, kuris fiksavo jaunimo subkultūras. Clarką sužavėjo Korine'as ir jo pasaulis, jis nusprendė režisuoti „Vaikučius“. Taip gimė vienas kontroversiškiausių 10-ojo dešimtmečio JAV filmų. Korine'as iškart tapo įžymybe. Kaip režisierius jis debiutavo 1997 m. ir nuo tada sukūrė vos kelis filmus, sulaukusius didžiulio atgarsio.

Pateikiame režisieriaus interviu žurnalui „Film“ ir dienraščiui „Gazeta Wyborcza“ fragmentus.

Ar kada nors dalyvavote pavasario atostogų (*spring break*) šventėje?

Deja, niekad. Augau Tencysyje, bet daugeliui mano pažįstamų buvo svarbu nuvažiuoti į Floridą, dvi savaites girtuokliauti iki sąmonės praradimo ir permiegoti su kuo daugiau tokių pat girtų merginų. Aš niekad to netroškau.

Ar įsivaizdavote, kaip visa tai gali atrodyti?

Harmony Korine (kairėje) ir James Franco

Dar gerokai prieš filmą kolekcionavau nuotraukas ir vaizdajuostes, susijusias su pavasario atostogomis. Net neįsivaizdavau, kad kada nors apie tai sukursiu filmą. Tai buvo nuotraukos vaikiščių, kurie padeginėjo ir naikino motelius, merginų, kurios šlapinosi golfo laukuose, vėmė paplūdimyje, trumpai tariant, tradicinis pasileidęs amerikiečių jaunimo elgesys gražioje Floridos tropikų gamtoje. Man visame tame buvo kažkas metaforiško ir juo labiau fantazavau šia tema, tuo aiškiau mačiau keturias merginas, vilkinčias spindinčius bikinius, dėvinčias rožines slidinėjimo kaukes, su ginklu rankose stovinčias balto smėlio paplūdimyje.

Kodėl būtent toks vaizdas gimė Jūsų vaizduotėje?

Neturiu supratimo. Taip prasideda kiekvienas mano projektas. Kai esu laisvas, sėdžiu namuose ir tapau. Galvoje atsiranda koks nors

„Laukinės atostogos“

vaizdas ir paprasčiausiai seku jam iš paskos. „Laukinių atostogų“ atveju pradėjau kurti istoriją aplink šį merginų vaizdą. Pradėjau fantazuoti, kaip jos apvaginėja turistus, terorizuoja paplūdimį ir taip pamažu išsirutuliojo visas scenarijus.

Mane domino ta labiausiai pasileidusi, pornografiška pavasario atostogų versija. Kai vaikišciai išvažiuoja ir išnyksta iš namų visai savaitei, o paskui sugrįžta į knygų, beviltiškų senių pasaulį. Žinojau, kad tas pasaulis egzistuoja, tad manęs jis nešokiravo. Mane ne taip paprasčia šokiruoti, bet likau patenkintas.

Per filmą jaučiausi lyg žiūrėčiau ilgą vaizdo klipą – vaizdai glaudžiai susiję su muzika, dialogų labai mažai. Ar toks ir buvo filmo sumanymas?

Pradėjau nuo to, kad parašiau visą istoriją – ji turi pradžią, vidurį, pabaigą, prašom tuo neabejoti. Tam tikra prasme tai tradiciškai parašytas filmas, bet jei jau turiu būti atviras, mano požiūris į filmus dažniausiai yra netradiciškas. Stengiuosi į kiną perkelti muzikos gamybos būdus. Elektroninė muzika dažnai naudojami tuo, kad sujungiami keli taktai ir jie nuolat atkuriami ir kartojami. Aš taip pat naudojuosi šiuo principu, kad sukėčiau transo įspūdį. „Laukinės atostogos“ yra lyg agresyvi daina, o scenos – pasikartojantys motyvai, kurie lengvai įkrenta į ausį. Viskas vyksta greitai, taip pat greitai ištirpsta ir pasitraukia naktin.

Iš kur semiatės idėjų?

Kiek save prisimenu, visada žiū-

tikrovę maišė su fantazija. Kartais net pats nežinojau, kur prasideda viena ir baigiasi kita. Scenarijus visą laiką keitėsi. Personažai tapo vis išraiškingesni, nes aktoriai priėmė iššūkį ir darė tai, ko net aš iš pradžių neįsivaizdavau.

Kiek laiko praleidote Floridoje, rengdamasis „Laukinėms atostogoms“? Girdėjau, kad net nuomote tikrų dalyvių butus ir naudojote tas erdves filmavimui. Atrodo, kad pasirengėte solidžiai.

Kelis mėnesius ieškojau autentiškų filmavimo vietų. Valkiojaisi naktimis, peršokdavau per tvoras... Dažnai užtenka būti vietoje ir kurį laiką stebėti aplinką. Reikia leisti, kad vienos aplinkybės pastūmėtų tave link kitų. Atsidurti plenere ar šalia personažo, kuris vėl nuves į kitą vietą. Tam tikra prasme filmas taip ir kuriamas. Mėgstu kurti filmus, kurie prasideda vienoje vietoje ir iš jos po truputį rutuliojasi.

Ar galutinei scenarijaus versijai aktoriai turėjo didelę įtaką?

Taip, tačiau filmuojant man scenarijus nėra svarbiausias. Tai paprasčiausiai ant popieriaus užrašytos idėjos, o filmas – tai darbas su kamera, filmavimo vietos, aktoriai. Visada skatinu filmavimo grupę, kad nebijotų pasiduoti jausmams, kad peržengtų ribas, nesibaimintų permainų ir scenarijaus pakeitimų, eity net pačia beprotiškiausia kryptimi.

Aktoriai dalyvavo ne vienoje rizikingoje scenoje. Ar buvote įsitikinę, kad jie susidoros?

Buvau įsitikinęs, niekad nekeičiu savo pasirinkimo. Nors niekad iki galo negali žinoti, kaip bus: aktorius priima vaidmenį, sako, kad vaidins mano parašytose scenose, bet kai atsiduriu filmavimo aikštelėje, jis arba ji pareiškia, kad bijo, ir išeina. Niekad nežinau, kaip pasisuks veiksmas, bet iš savo pusės turiu kuo labiau paremti aktorių ir dirbti su juo dar prieš prasidedant filmavimui. Paprastai sugebu numatyti, kas norės rizikuoti, o kas ne. Be to, kiekvienas jų žino, kas esu ir kokius filmus kuru. Filmuoju jau ne pirmus metus ir visi gali tuos filmus pažūrėti, pasitikrinti, ko iš manęs laukti. Trumpai tariant, retai kas pas mane ateina kaip nekalta mergelė, neįsivaizduojanti, kas atsitiks.

Ar filme vaidinusios merginos turėjo pereiti aktorių atranką? Ar galvojai apie kitas aktorės?

Selena Gomez, Vanessa Hudgens, Ashley Benson ir Rachel Korine (režisieriaus žmona, – *red. past.*) buvo tos aktorės, kurios nuo pat pradžių idealiai tiko vaidmenims. Tai mano pirmas ir vienintelis pasirinkimas. Nežinau, ką būčiau daręs, jei jos būtų nesutikusios vaidinti „Laukinėse atostogose“. Nors man iki šiol sunku patikėti, kad jos sutiko.

Regis, filmavimas suteikė laisvės pojūtį visiems, ypač jaunosioms aktorėms. Ar jums buvo svarbu, kad jų įvaizdis – „mandagios mergaitės“?

Taip, tai buvo labai svarbu. Tai nuostabiausias dalykas pasaulyje. Jos daugiau ar mažiau žinomos ir turi „disnėjišką“ įvaizdį. Todėl buvo taip malonu jas stumtelėti į kiek kitokią tikrovę, piktesnę ir beprotiškesnę. Buvo miela žiūrėti, kaip jos išskleidžia sparnus. Kitas aspektas, suteikęs man daug džiaugsmo, – stebėti vėlesnę žiūrovų reakciją.

Ar aktoriai aptarė, ko jie niekad nedarys filmavimo aikštelėje?

Ne. Sunkiausia buvo tai, ko mes apskritai nenumatėme. Mėgstu filmuoti viešose erdvėse, tad merginoms, ypač Selenai ir Vanessa, daugiausia kilo rūpesčių dėl to, kad jos tapo lengvai prieinamos paparaciams ir savo gerbėjams paaugliams. Dar niekad anksčiau man nebuvo atsitikę, kad filmuojant paparaciai skraidytų virš galvos sraigtasparniais ir įskristų į kadra. Aktoriams buvo sunku, nes jie vaidino sudėtingus personažus, reikalaujančius susikaupti. Tokie įvykiai visiškai išmušdavo iš ritmo. Asmeniškai manęs tas sujudimas nelietė, nes manęs niekas nenorėjo fotografuoti, bet labai užjaučiau aktorius.

Kaip sugalvojote Jameso Franco personažą?

Jis sukurtas prisiminus vaikus, su kuriais užaugau, – klasikinius amerikiečius, stereotipinius baltuosius gangsterius, reperius, narkotikų prekeivius, gyvenančius šiltose šalies dalyse.

Ar kurdamas „Laukines atostogas“ ieškojote įkvėpimo konkrečiuose filmuose?

Nelabai. Norėjau, kad mano filmas būtų kaip rožinė cukraus vata, kad jo tekstūra būtų kaip populiariosios kultūros, kad jis primintų keistą popsinę poeziją. Filmuojant visiems kartojau, kad kuriame filmą, kurio paviršių kiekvienas žiūrovas galės palaižyti ir pajusti visų vaivorykštės spalvų saldinių skonį. Tokia yra Florida per pavasario atostogas.

Kas bus toliau? Ar tai pirmas žingsnis link „Disney“ filmo visai šeimai?

Net neįsivaizduojate, kaip esu pasirengęs kurti filmą visai šeimai. Tiesiog negaliu sulaukti, kai man įteiks raktus, tinkančius magiškosios „Disney“ karalystės vartams.

Koks tai būtų filmas?

Kaip tik toks kaip „Laukinės atostogos“. Juk tai mano „disnėjiškas“ filmas!

PARENĖ
KORA ROČKIENĖ

Pamirštas aitvaras

Romo Lileikio „Maat“

Živilė Pipinytė

Naujausias Romo Lileikio filmas „Maat“ („Studija 2“, 2013) tarsi sugražina į lietuvių poetinės dokumentikos pradžią. Į nespalvotą dokumentinį kiną, nušvintantį šimtais kasdienybės spalvų. Operatorius Viktoras Radzevičius filmuoja šviesius vaikus ir jaunuolių veidus, įkvėpimo ir kantrybės nutviekstus jų mokytojus, pajūryje besiplaikstančius aitvarus. Tai – režisieriaus eilėraščių, parašyto vaizdais, žodžiai. Neatsitiktiniai ir didžiąją filmo plakato dalį užima ne kadrai. Įvadu į „Maat“ tampa taip pat žodžiai: „Esmė – lengva kaip plunksna. Kasdienybė – sunki kaip širdis. Ranka, į kurią gali atsiremti – visuomet ištiesta.“ Kaip supranta, šitą būseną Romas Lileikis ir norėjo perteikti savo filmo vaizdais. Neatsitiktiniai ir mįslingas filmo pavadinimas yra nuoroda į deivę Maat, kuri egiptiečių mitologijoje buvo siejama su harmonija, tvarka, teisingumu, o eiti Maat keliu reiškė ieškoti išminties. Jos vardas rašomas hieroglifu, kuriame pavaizduota ranka su plunksna.

Pirmuosiuose filmo kadruose patenkame į kažkurį Užupio respublikos šventę. Kairiame kadro kampe pasirodo ir pats režisierius. Ant jo galvos senovinė kepurė. Tai tarsi pirmas ženklas, kad būsimas regi-

nys – ne visai šiuolaikiškas. Bet pasibaigus filmui tą pradžią prisimeni jau kitaip. Užupio respublikos piliečiai tik žaidžia senovinius ritualus, norėdami bent trumpam pasijusti įsivaizduotame pasaulyje. Panašiai ir „Maat“ autoriai nori mus įtikinti, kad 7-ojo dešimtmečio kinas niekur neišnyko, bet filmo pabaigoje pavojingai priartėja prie jo parodijos. Turiau galvoje epizodą, kai berniukas violončelininkas kantriai mokosi laikyti smičių, o stambiu planu filmuojamas jo ir Mokytojo rankas Lileikis pradeda „klipiškai“ montuoti su aitvarais pajūrio danguje.

Tarp audringų pajūrio vėjų sklandantys aitvarai – pagrindinis filmo leitmotyvas. Jis visą laiką atsiranda tada, kai Lileikis nori poetiškai suformuluoti pagrindinę filmo mintį apie svarbų kiekvienam susitikimą su Mokytoju, apie kūrybos džiaugsmą, kuris suteikia asmenybės nušvitimą, gal dar ir vaiko nesuvokiamą, bet pajuntamą vidinę laisvę. Prie šio leitmotyvo Lileikis atveda neskubėdamas. Gerą dešimt minučių stebime mažųjų balerinų kojas, vėliau kamera pradeda fiksuoti jų veidus, vis labiau priartėdama ir prie mergaičių mokytojos Balerinos. Paprasti judesiai, kasdieniai maži žingsneliai veda ne tik į amato subtilybes, bet ir į nušvitimą, kurį tiksliai fiksuoja operatorius, „išbalinda-

mas“ nespalvotą kadra. Montažinis perėjimas prie aitvarų bus logiškas ir kartu metaforiškas.

Po to filmo struktūra nebesikeis. Matysime mokinius ir jų mokytojus – Būgnininką, Pianistą, Saksfonininką, Arklininką... Tai garsūs žmonės, apie kuriuos dažnai rašo įvairūs „žmonių“ žurnalai. Laimė, Lileikiui tai visai nesvarbu. Jis rodo gyvenimo mokytojus. Vieni jų demonstruoja ne tik savo profesinį meistriškumą, bet ir tikrą mokytojo talentą, kiti (kaip Saksfonininkas) randa laiko ir pakoketuoti su kino kamera. Bet esmė užfiksuota tiksliai. Kiekvienas jų ieško harmonijos ir moko savo mokinius eiti teisingu keliu, kuriame daug kruopštus ir kruvino darbo. Lileikiui to darbo atsvara yra skrydis aukštyn kartu su simboliškais pajūrio aitvarais.

„Maat“ struktūra aiški, bet filmui įpusėjus ji tampa vis labiau monotoniška. Kai pamatai naują personąžą, jau žinai, kas bus toliau. Laimė, pačios mikronovelės gana skirtingo ritmo ir pastebėjimų. Iš jaunųjų ledo ritulininkų epizodo išimena vieno mažylio pastangos pačiuža stumdyti rutuliuką. Taip iš tikrųjų grūdinamas charakteris. Iš kaimo stovyklos – vaikų bendravimas su arkliais ir ant šlapio upės smėlio gulintis toks pat šlapias šuo. Kitoje novelėje – kadro kampe atsideręs

„Maat“

įkvėptas Pianisto veidas, jo žodžiai, apie kūrybą pasakantys daug daugiau nei didžiuliai traktatai apie talento prigimtį. Jau pats rakursas tarsi palieka daug erdvės Pianisto mintims. Supranta, kad Lileikis nori paskatinti mus išžiūrėti į savo kasdienybę, pamatyti joje išminties, poezijos, harmonijos ženklus. Kartais tai pavyksta. Kartais sutrukdą akivaizdus muzikos kontrapunktas, kuris, užuot skatinęs naujas asociacijas, tiesiog erzina. Kam jaunojo būgnininko pasirodymą dar reikia papildyti Arvo Pärto muzika, atvirai prisipažinsiu, taip ir nesupratau. Garsų kakofonija ar įkyriai kadre skambantis metronomas tik paryškina pernelyg lėtą filmo tėkmę.

Ilgai nepalieka įspūdis, kad pasižiūrėjai filmą, kuris buvo sukurtas prieš penkiasdešimt metų, bet kartu supranti, kad tada filmas truktų 10 minučių ir į jį lygiai taip pat sutiltų viskas, kas svarbiausia yra ir „Maat“. Tada juostos buvo mažai ir režisierius negalėjo daugiažodžiauti, o dauguma žiūrovų mokėjo gaudyti gaudyti vaizdų metaforas. Dabar kartais net 60 minučių nepakanka. Tai

paradoksas, juk dabartiniai žiūrovai nuo mažens auga supami mirgančių vaizdų. Todėl kartais reikia, kad kas nors juos pamokytų ne ryti vaizdus, o stebėti tikrovę, kaip ją stebi Lileikis su Radzevičiumi.

Vaidybinis kinas vis dažniau gręžiasi į 7-ąjį dešimtmetį, prisimena didžiuosius jo kūrėjus Michelangelo Antonioni, Ingmarą Bergmaną, Andrejų Tarkovskį. Sugrįžimas prie modernizmo estetikos paskutiniiais metais akivaizdus. Tačiau negalima sugrąžinti praėjusio laiko. Tai supranta ir režisieriai, save vadinantys neomodernistais. Romas Lileikis eina tuo pačiu keliu, bet jis, regis, nori sugrąžinti kinui tą būseną ir kalbą, kuri nebeegzistuoja realybėje. Laikai pasikeitė ir dokumentinio kino metaforos yra tik rafinuotos poetinės metaforos, arba, atsiprašau, pirmo laipsnio asociacijos, jų prasmė atsiskleidžia iškart, nes kinui nebereikia to antrojo dugno – visą sovietinį autorinį kiną maitinusios Ezopo kalbos. Deja, „Maat“, man regis, pristigo naujo turinio, suteikiančio kino poezijai dabarties kvapų, formų ir prasmų.

Rodo TV

Negyjančios žaizdos

Praėjusį penktadienį įsijungęs informacinė Lenkijos televizijos laidą ne iškart supratau, kas ta Dovydo žvaigždę primenanti geltona dėmė ant laidos vedėjų drabužių. Išžiūrėjęs pamačiau popierinį narcizo žiedą – solidarumo ženklą, primenantį, kad šalis mini 70-ąsias Varšuvos geto sukilimo metines. Laidos svečiai bei vėlesnių informacinių laidų vedėjai, žiniose rodomų iškilnių dalyviai taip pat segėjo simboliškus geltonus narcizus.

Nepastebėjau, kad kuri nors iš mūsų televizijų būtų parodžiusi, kas tądien vyko Varšuvoje. Užtat šiandien (*LRT kultūra, 26 d. 20.45*) Varšuvos geto sukilimą paminės LRT. Ta proga bus parodytas Mariano Marzyńskio dokumentinis filmas „*Niekada neužmiršk meluoti*“. Jame Marzyńskis pasakoja savo gyvenimo istoriją, kur „melas buvo išlikimo raktas“. Žydų vaiką paslėpė lenkai. Kai prasidėjo tragedija, būsimam režisieriui buvo treji. Atmintis tampa aktyvesnė, kai sukanka penkeri, todėl filme Marzyńskis bando rasti žmones, kurie paaiškintų prisiminimų fragmentus, užpildytų spragas.

Marzyńskis tapo žurnalistu, kūrė televizijos filmus, bet po 1968-ųjų buvo priverstas išvykti iš Lenkijos. Dabar jis gyvena JAV, kuria filmus, atnešiusis jam ne vieną garbingą apdovanojimą, rašo knygas.

Filmuodamas „Niekada neužmiršk meluoti“ jis sugrįžo į savo vai-

„Tikras išbandymas“

kystės vietas – butą Varšuvos gete, susitiko su žmonėmis, kurie padėjo išgyventi per karą, su likimo draugais, kurie taip pat turėjo meluoti, apsimesti katalikais ir lenkais, kad išliktų gyvi. Nepaprastai asmenišką, jaudinantį filmas primena psichodramą, padedančią atkurti tikrąją tapatybę ir atmintį.

Interviu žurnalui „Ekrany“, į klausimą, ar laikas užgydė žaizdas, režisierius sakė: „Sunku atsakyti vienareikšmiškai. Viena vertus, jau galiu žiūrėti į fotografijas, į kurias po karo žiūrėti negalėjau. Stoviu vietoje, kur buvo nužudytas mano tėvas, ir pasakaju laikrodžio istoriją, apie kurią anksčiau nekalbėjau, nes man ji buvo per daug skausminga. Tad galima pasakyti, kad laikas padarė savo: bėgiai, kuriais į mirtį traukiniai vežė žmones, apaugo žole, namus, kurie karo metais dvokė šiltine ir lavonais, netrukus pakais prabangūs apartamentai. Kita vertus, aš rodau, kad užgijusi žaizda vėl lengvai gali atsiverti. Edas ir Halina grįžta į Lenkiją po 67 metų ir jiems atrodo, kad toks ilgas laikas užgydė žaizdas. Tačiau Halina verkia priešais namo, kuriame praleido vaikystę, duris,

Edą apima liūdesys Treblinkoje, kur jis mato savo senelio fotografiją.“

Šis penktadienio vakaras, regis, bus labai ilgas. *Pirmasis Baltijos kanalas (26 d. 00.55)* vėl pakvies į uždarą peržiūrą. Joje – Igorio Vološino „*Beduinas*“. Tai pasakojimas apie Ritą (Olga Simonova), kuri norėdama išgelbėti leukoze sergančią dukterį, nusprendžia tapti surogatine motina ir pagimdyti vaiką gėjų porai. Tačiau susidūrusi su gydytojų bejėgiškumu, Rita nusprendžia vykti į Jordaniją, pas beduinus, kurie gydo vėžį kupranugarių pienu. Ji paima dukterį iš ligoninės ir abi skrenda į šalį, kuri pakais visą jų gyvenimą.

Manau, kad filmas sukels audringas diskusijas televizijos studijoje. Vološino gerbėjų nestinga net pas mus – per rusų filmų savaites pats mačiau, kaip entuziastingai buvo žiūrėti spalvingi „arthauziniai“ jo filmai apie bohemią ir narkomanus „Nirvana“ ir „Aš“. Tačiau Rusijoje režisierius vertinamas įvairiai, ypač po filmo „*Olimpus Inferno*“, kuriame karą Pietų Osetijoje Vološinas parodė taip, kaip to reikalauja oficialioji Rusijos propaganda.

Negaliu susilaikyti nepacitavęs rusų kritiko Jurijaus Gladilščikovo, kuris štai taip aprašė vieną pagrindinių filmo scenų: „Jai gimsta beduinas. Kūdikis, kuriuo Rita pastoja nuo gėjų poros – ruso ir azijiečio (čia vieni simboliai: rusų vyras tampa gėjais, bet ir normalaus partnerio tarp rusų jau neberasi), yra apipjaustomas pagal musulmonų paprotį. Stambiu planu nufilmuotas apipjaustymo epi-

zodas, kartu pažintinis ir šokiruojantis, išgarsėjo iškart po pirmos filmo peržiūros „Kinotavr“ festivalyje. Tačiau, žinoma, šis epizodas taip pat pirmiausia simboliškas. Rytai – subtilus dalykas. Bet, pasak Vološino, Rytai stiprūs. Rytai nugalė.“ Pridurčiau, kad rusų gėjų Ivaną „Beduine“ suvaidino Remigijus Sabulis.

Seksualinės tapatybės ir brendimo temas nuosekliai jau ne pirmą dešimtmetį gvildena skandinavų kinas. „Elito kine“ bus parodytas tarptautiniuose festivaliuose gausiai apdovanotos švedės Lisos Aschan „*Beždžionautojos*“ (*LRT kultūra, gegužės 1 d. 22.40*). Filmas skirtas paauglių auditorijai, todėl keista, kad jį nuspręsta rodyti taip vėlai. Filmo herojės yra dvi seserys – paauglė Ema ir jos septynerių metų sesuo Sara. Jos gyvena kartu su tėvu. Gimnastė Ema daug treniruojasi ir nori patekti į akrobačių, pasirodančių su arkliais, komandą. Ji užmezga santykius su gražule blondine Kasandra. Mergaičių santykiai kupini fizinės ir psichologinės įtampos. Sara taip pat pradeda savo eksperimentus, kurių seksualinė potekstė akivaizdi. „Beždžionautojų“ režisierė mėgsta pabrėžti ryšį tarp malonumo ir skausmo, tarp bjaurių, nemalonių dalykų ir susijaudinimo. Todėl įprasti veiksmai filme kartais įgyja net šokiruojančių prasmų.

Man patinka kito filmo herojė – keturiolikmetė Metė Ros. Brolių Coenų „*Tikro išbandymo*“ (*TV3, 27 d. 00.25*) veiksmas perkels į 1870-uosius, JAV laukinius Vakarus iškart po

pilietinio karo. Banditai nužudė Metės tėvą ir ji reikalauja atpildo žudikui, kuris pasislėpė indėnų teritorijoje. Kad jį surastų, Metė pasamdo alkoholišką „galvų medžiotoją“ Rusterį Koburną (Jeff Bridges). Bet Coenų mėgstama ironija pasireiškia tuo, kad tik Metė šį degradavusį, nesvarų alkoholišką vis dar mato kaip tikrą vyrą. Žudiko ieško ir Teksaso reindžeris Labifas (Matt Damon) – visiška Rusterio priešingybė.

Kiekvienas iš trijų filmo protagonistų turi savą motyvą, bet svarbiausia, kad jie turi vieną pagrindą – bendrą vertybių sistemą, kad ir kaip keistai tai skambėtų. Coenai leidžia ryžtingai mergaitei atsidurti pavojingame pasaulyje, už civilizacijos ribų, ir akis į akį susidurti su visai nevaidiškais mirtimi. Tačiau „Tikras išbandymas“ – ne tik pasakojimas apie keršto troškimą, tai dar ir vesternas, kurio pagrindine heroje tapo mergaitė. Tiesa, patys režisieriai tikina, kad ekranizuoti Charleso Portiso romaną juos paskatino ne noras sukurti dar 1969 m. pasirodžiusio vesterno su garsiuoju Johnu Wayne'u perdirbinį, kad jie apskritai negalvojo apie filmo žanrą. Jiems „Tikro išbandymo“ herojė labiau primena drąsius Marko Twaino romanų herojus, kad ir Heklberį Finą. Coenai sako, kad tikrasis filmo raktas yra mergaitė, kuri pasakoja visą istoriją, balsas: „Mes norėjome, kad žiūrovai atsidurtų jos galvoje ir sektų įvykius jos akimis.“

Jūsų –

JONAS ŪBIS

Savaitės filmai

Hannah Arendt ****

Vaidybinis filmas apie vokiečių filosofę, politologę, pedagogę ir visuomenės veikėją Hannah Arendt (1906–1975), kuri daug dėmesio skyrė totalitarizmo ideologijoms. Režisierė Margarethe von Trotta ir aktorė Barbara Sukowa pasakoja apie kelis svarbius Arendt gyvenimo metus, kai tapusi „The New Yorker“ korespondente filosofė dalyvavo Jeruzalėje vykusiame vieno iš Holokausto organizatorių Adolfo Eichmanno teismo procese. Filmo kūrėjos meistriškai atskleidžia sudėtingą filosofės asmenybę, jos santykius su vyru poetu Heinrichu Blücheriu ir su mokytoju bei meilužiu Martinu Heideggeriu, atkuria epochos diskusijų atmosferą. Tačiau kartu filmas – ir intensyvus pasakojimas apie mąstymą ir pastangas suvokti pasaulį (Vokietija, Liuksemburgas, Prancūzija, 2012). (Vilnius)

Milijardierius ir blondinė ***

...Londono meno kuratorių Harį (Colin Firth) nuolat žemina jo šefas, žiniasklaidos magnatas Šabandara (Alan Rickman). Norėdamas atkeršyti ekscentriškam kolekcininkui, Haris sukurpia intriga, kurioje dalyvauja jo draugas gabus paveikslų falsifikatorius ir kaubojė iš Teksaso (Cameron Diaz), neva turinti brangų Claude'o Monet šedevrą. Ši naivi, banali ir ne labai juokinga Michaelo Hoffmano komedija (kiek galima žaisti su padirbinėtoais ir „atrastais šedevrais“?) – 7-ojo dešimtmečio komedijos (su Michaeliu Caine'u ir Shirley Maclaine) perdirbinys. Jos scenarijų „sušiuolaikino“ broliai Coenai. Jų pavardės, žinoma, patrauks ne vieną potencialų žiūrovą, bet gal būtų geriau, jei jie patys ir būtų tapę filmo režisieriais? Taip pat vaidina Stanley'is Tucci, Tomas Courtenay'us, Cloris Leachman (JAV, 2012 m.). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Niujorko šešėlyje ****

Motociklininkas kaskadininkas Lukas (Ryan Gosling) išgarsėjo numeriu „mirties rutulys“. Iš gastrolių grįžęs į gimtąjį miestą vaikas sužino, kad Romina (Eva Mendes), su kuria jis turėjo meilės ryšį, pagimdė jų sūnų. Kad išlaikytų šeimą, Lukas pradeda plėšti bankus. Kiekvieną kartą pabėgti jam padeda motociklininko triukai. Netrukus jo keliai susikerta su ambicingu policininku Averiu (Bradley Cooper), nusprendusiu daryti karjerą korumpuotoje sistemoje. Po penkiolikos metų Luko ir Averio sūnis susiduria akis į akį, nežinodami savo tėvų praeities. Šios Dereko Cianfrance'o kriminalinės dramos tema tampa kerštas, prisiminimai, likimas (JAV, 2012 m.). (Vilnius, Kaunas)

Olimpo apgultis **

Veiksmo filmas, kuriame pagrindinį vaidmenį sukūrė Gerardas Butleris, nukels į Baltuosius rūmus, slaptųjų tarnybų vadinamą Olimpą. Butlerio personažas, slaptasis agentas Banningas patenka JAV prezidento (Aaron Eckhart) nemalonėn po įvykio, turėjusio tragiškų pasekmių. Banningas nebebus prezidento sargybinis, jam tenka kuklios užduotys. Tačiau kai Baltuosius rūmus atakuos naujausiomis technologijomis apsiginklavę teroristai, o Pentagono pastangos apsaugoti rūmus neduos jokių vaisių, paskutinė viltis išgelbėti prezidentą bus kaip tik Banningas, kuris pažįsta Baltuosius rūmus kaip savo kišenę. Režisierius Anoinė'as Fuqua, taip pat vaidina Radha Mitchell, Ashley Judd, Melissa Leo, Morganas Freemanas, Angela Bassett, Dylanas McDermottas (JAV, 2013). (Vilnius, Kaunas)

Piktieji numirėliai ***

Ketvirtasis „Evil Dead“ serijos filmas ir kartu pirmojo, Samo Raimi sukurto dar 1981 metais, laisvas perdirbinys. Raimi yra ir šio prodiuseris. Režisūrą jis patikėjo jaunam iš Urugvajaus kilusiam Fede Alvarezui, kuris tvirtina, kad „Piktieji numirėliai“ yra „baisiausias siaubo filmas, kokį iki šiol matėte“. Filmo herojė Mija gyvenime matė ir šilto, ir šalto. Bet galiausiai ji nusprendė išsigydyti nuo narkotikų priklausomybės. Ji prašo brolio Davido, jo draugės Natali ir dviejų vaikystės draugų Olivijos ir Eriko kartu su ja vykti į medžioklės namelį miškuose. Čia, atsiskyrę nuo viso pasaulio, jaunuoliai ras labai seną knygą. Eriko balsu perskaityti žodžiai sukels pavojus ir siaubą, kurį žada ir kartu sudėtos pirmosios filmo personažų vardų raidės. Tą siaubą vaizdžiai papildė filmavimo grupės sunaudoti 25 tūkstančiai litrų dirbtinio kraujo. Filme vaidina Jane Levy, Shiloh Fernandez, Lou Taylor Pucci (JAV, 2013). (Vilnius, Kaunas, Klaipėda)

Užmirštieji **

2077-iejį. Žmonės persikėlė gyventi į Mėnulį, nes Žemėje pernelyg didelis radioaktyvus spinduliavimas. Filmo herojaus Džono Harperio (Tom Cruise) misija Žemėje – apsaugoti naudingas iškasenas po ilgai trukusių karų – taip pat artėja į pabaigą. Po dviejų savaitių jis atsidurs Mėnulio kolonijoje, toli nuo karų sunaikinto pasaulio. Netrukus, išgelbėjęs iš sudužusio kosminio laivo gražuolę nepažįstamąją, Džekas susidurs su mįsle, kuri visiškai pakeis jo pažiūras ir žmonijos ateitį. Filmą pirmiausia skirtas tiems, kuriems Cruise'as ir begalinio didvyriškumo sąjautos nesukelia alergijos, taip pat specialiuju efektu bei pasakų apie tamsią ateitį gerbėjams. Josepho Kosinskio filme taip pat vaidina Olga Kurylenko, Andrea Riseborough, Morganas Freemanas, Nikolajus Costeris-Waldau, Zoe Bell (JAV, 2013). (Vilnius, Kaunas)

***** – šedevras, **** – pasižiūrėti būtina, *** – geras filmas, ** – būna ir geriau, * – jei turite daug laiko, * – nickalas

Kino repertuaras

VILNIUS

Forum Cinemas Vingis

26–V. 2 d. – Pats baisiausias filmas 5 (JAV) – 16, 18.40, 21.20
Laukinės atostogos (JAV) – 11.30, 14, 16.15, 19, 21.30
Statyk už mėgstamiausią (JAV) – 18.45, 21.15
27 d. – G.F. Händelio „Julijus Cezaris“.
Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropolitanano operos – 19 val.
26, 29, 30 d. – Transo būseną (D. Britanija) – 14.10, 16.30, 19.10, 21.40; 27, 28, V. 1 d. – 12, 14.10, 16.30, 19.10, 21.40
26, 29, 30 d. – Milijardierius ir blondinė (JAV) – 15, 17, 19.30, 22 val.; 27, 28, V. 1 d. – 12.20, 15, 17, 19.30, 22 val.
26–V. 2 d. – Užmirštieji (JAV) – 11, 13.45, 16.30, 19.15, 22 val.
Krudžiai (JAV) – 12, 14.30, 17, 19.30, 21.45
Krudžiai (3D, JAV) – 11, 13.30
26, 28–V. 2 d. – Piktieji numirėliai (JAV) – 12.30, 15.45, 18.20, 20.45; 27 d. – 12.30
26, 29, 30 d. – Niujorko šešėlyje (JAV) – 14.30, 18, 21 val.; 27, 28, V. 1 d. – 11.30, 14.30, 18, 21 val.
26–V. 2 d. – Pabėgimas iš planetos Žemė (3D, JAV) – 13.30, 16 val.
Pabėgimas iš planetos Žemė (JAV) – 11.15
26, 29, 30 d. – Teresės nuodėmė (Prancūzija) – 15.30, 18.15, 20.45; 27, 28, V. 1 d. – 13, 15.30, 18.15, 20.45
26, 29, 30 d. – Valentinas vienas (rež. D. Ulvydas) – 18 val.; 27, 28, V. 1 d. – 12.45, 18 val.
26–V. 2 d. – Sielonešė (JAV) – 15.15
Pašėlę pirmieji metai (D. Britanija) – 20.30

Forum Cinemas Akropolis

26–V. 2 d. – Pats baisiausias filmas 5 (JAV) – 15.45, 18.30, 21.30
Statyk už mėgstamiausią (JAV) – 11, 19 val.
Laukinės atostogos (JAV) – 13.30, 21.15
26, 29, 30 d. – Krudžiai (JAV) – 13.45, 16.15, 18.45, 21 val.; 27, 28, V. 1 d. – 11.30, 13.45, 16.15, 18.45, 21 val.
26–V. 2 d. – Krudžiai (3D, JAV) – 10.45, 13.15
Milijardierius ir blondinė (JAV) – 12, 14, 16, 18, 20.15
Užmirštieji (JAV) – 11.45, 14.30, 17.45, 20.30
Olimpo apgultis (JAV) – 13, 18.15, 20.45
Džekas milžinų nugalėtojas (JAV) – 14.15, 19.15
Eilinis Džo. Kerštas (JAV, Kanada) – 16.45, 21.40
Sielonešė (JAV) – 10.30, 15.30
Piktieji numirėliai (JAV) – 17.15, 21.50
Transo būseną (D. Britanija) – 16.30, 19.30
Pabėgimas iš planetos Žemė (3D, JAV) – 12.30, 14.45; Pabėgimas iš planetos Žemė (JAV) – 10.15; Ozas: didingas ir galingas (JAV) – 11.15

„Skalvijos“ kino centras

26 d. – Hičkokas (JAV) – 19 val.; 27 d. – 21.20; 28 d. – 19.10; 29 d. – 17 val.; 30 d. – 21.10; V. 1 d. – 17 val.; 2 d. – 20.30
26 d. – Hannah Arendt (Vokietija, Liuksemburgas, Prancūzija) – 21.10; 27 d. – 19.10; 28 d. – 17 val.; 29, V. 1 d. – 21.20; 30 d. – 19 val.
26 d. – Brangusis Džonai (JAV) – 16.50; 29 d. – 15 val.
27 d. – Tai nutiko Jemene (D. Britanija) – 16.50; 29 d. – 19.10; V. 1 d. – 19.10
28 d. – Saugus prieglobstis (JAV) – 21.15; 30 d. – 16.50; 2 d. – 16.50
2 d. – Džukijos jautis (rež. L. Mikuta) – 19 val. (filmą pristatys režisierius)
Ciklas „Karlsono kinas“
27 d. – Kukis grįžta (animacija, Čekija) – 15 val.
28 d. – Tvenkinio paslaptys (Prancūzija) – 15 val.

„Piktieji numirėliai“

Pasaka

26 d. – Laukinės atostogos (JAV) – 18.30; 27, 30 d. – 19.30; 28 d. – 21.30; 29 d. – 17.30; V. 1 d. – 18 val.
26 d. – Statyk už mėgstamiausią (JAV) – 20.30; 27, V. 1 d. – 19 val.; 28 d. – 21.15; 29, 30 d. – 20 val.
26 d. – Milijardierius ir blondinė (JAV) – 19.30; 30 d. – 17.30
26 d. – Magiškas Paryžius 3 (Prancūzija) – 22 val.; 28 d. – 18 val.; 29 d. – 18.15; V. 1 – 17.30
27 d. – Hannah Arendt (Vokietija, Liuksemburgas, Prancūzija) – 15 val.; 28 d. – 17.30; 30 d. – 21.30
27 d. – Pilnos rankos pistoletų (Ispanija) – 17.30; 28 d. – 15.30
27 d. – Pabėgimas iš planetos Žemė (JAV) – 15.15; 28, V. 1 d. – 15 val.
27 d. – Sapnuoj, kad einu (rež. J.V. Tūras) – 17.15; 28, V. 1 d. – 17 val.; 29, 30 d. – 18 val.
27 d. – 7 dienos Havanoje (Prancūzija, Ispanija) – 18, 21.15; 28 d. – 11.30, 19 val.; 29 d. – 20.15; V. 1 d. – 19.30
27 d. – Medžioklė (Danija) – 15.30; 28 d. – 20 val.; 30 d. – 20.30
27 d. – Optimisto istorija (JAV) – 20.30; 30 d. – 18.15; V. 1 d. – 21 val.
28 d. – Džekas milžinų nugalėtojas (JAV) – 12.30; V. 1 d. – 16 val.
28 d. – Savaitgalis su Pasaka – 14 val.
28 d. – Krokodilai 2 (Vokietija) – 16 val.
29 d. – Be ryšio (JAV) – 21.30
V. 1 d. – Niujorko šešėlyje (JAV) – 20 val.
V. 1 d. – Kuosvarnis (Olandija) – 15.30

Ozo kino salė

26 d. – Afganų laisvė (rež. J. Koreiva) – 16 val.
26, 30 d. – Aurora (rež. K. Buožytė) – 18 val.; 27 d. – 16 val.; 27 d. – Emigrantai (rež. J. Kriščiūnas) – 18 val.; 30 d. – 16 val.; V. 2 d. – Igruški (rež. L. Lužytė) – 16 val.
2 d. – Marinos namai (rež. D. Rust) – 17 val.
2 d. – Sapnas (Pietų Korėja) – 18 val.

ŠMC kino salė

26 d. – Atenbergas (Graikija) – 17.30; 28 d. – 17.45; 26, V. 2 d. – Tabu (Portugalija) – 19.30; 27 d. – 17 val.; V. 1 d. – 17.45; 26 d. – Dveji metai prie jūros (D. Britanija) – 21.30; 28 d. – 14, 19.45
27 d. – Kruliko kelias anapus (Rumunija, Lenkija) – 14 val.
27 d. – Nesavastingumo eksperimentas (Vokietija) – 16 val.
27 d. – Il Posto (Italija) – 19.15; V. 1 d. – 20 val.
27 d. – Nepastebima kontrolė (D. Britanija) – 21.15; 28 d. – Full Firearms (D. Britanija) – 16 val.; V. 1 d. – 16 val.
V. 2 d. – Sugrįžk, Keite (Nyderlandai) – 16 val.
V. 2 d. – Medžioklė (Danija) – 16 val.

KAUNAS

Forum Cinemas

26, 27 d. – Pats baisiausias filmas 5 (JAV) – 15, 19.15, 21.30, 23.59; 28–V. 2 d. – 15, 19.15, 21.30

26, 27 d. – Laukinės atostogos (JAV) – 11.15, 13.30, 16.15, 18.45, 21, 23.10; 28–V. 2 d. – 11.15, 13.30, 16.15, 18.45, 21 val.
26–V. 2 d. – Statyk už mėgstamiausią (JAV) – 17.45
27 d. – G.F. Händelio „Julijus Cezaris“.
Tiesioginė premjeros transliacija iš Niujorko Metropolitanano operos – 19 val.
30 d. – Tuštybių mugė (D. Britanija, JAV) – 19 val.
26, 27 d. – Užmirštieji (JAV) – 11.45, 15, 18, 20.45, 23.20; 28–V. 2 d. – 26, 29, 30, V. 2 d. – Krudžiai (JAV) – 12.30, 14.45, 17 val.; 27, 28, V. 1 d. – 10.15, 12.30, 14.45, 17 val.
26–V. 2 d. – Krudžiai (3D, JAV) – 11, 13.45
26, 28–V. 2 d. – Piktieji numirėliai (JAV) – 15.45, 19, 21.15; 27 d. – 15.45
26, 28–V. 2 d. – Džekas milžinų nugalėtojas (3D, JAV) – 13.15, 16.30; 27 d. – 13.15
26, 27 d. – Milijardierius ir blondinė (JAV) – 19.30, 21.40, 23.30; 28, 29, V. 1, 2 d. – 19.30, 21.40; 30 d. – 21.40
26–V. 2 d. – Niujorko šešėlyje (JAV) – 14.30, 21.50
26 d. – Transo būseną (D. Britanija) – 19.50, 22, 23.40; 27–V. 2 d. – 19.50, 22 val.
26–V. 2 d. – Eilinis Džo. Kerštas (JAV, Kanada) – 12 val.
Ozas: didingas ir galingas (3D, JAV) – 10.30
Valentinas vienas (rež. D. Ulvydas) – 17.20
Olimpo apgultis (JAV) – 17.10, 19.30
Pabėgimas iš planetos Žemė (JAV) – 11, 10.45
Pabėgimas iš planetos Žemė (3D, JAV) – 11, 13 val.

Romuva

26 d. – „Scanorama“ – 17, 21 val.; 27 d. – 14, 18 val.; 28 d. – 14, 18, 20 val.
26 d. – Premjera! Nulinio laiko zona (rež. A. Juzėnas) – 19 val.; 27 d. – 16 val.; 28 d. – 16 val.; 30 d. – 17 val.
27 d. – Premjera! Emigrantai (rež. J. Kriščiūnas) – 20 val.; 29 d. – 19 val.
29 d. – Filmą apie meilę ir grybus (JAV, Lenkija) – 17 val.
30 d. – nekomercinis antikorupcinių kino filmų festivalis „Drąsus Žodis“ – 18 val.

KLAIPĖDA

Forum Cinemas

26–V. 2 d. – Pats baisiausias filmas 5 (JAV) – 17.15, 19.30, 21.50; Transo būseną (D. Britanija) – 12.15, 14.30, 17, 19.15, 21.45; Užmirštieji (JAV) – 11.45, 14.45, 18, 21 val.
26, 29, 30, V. 2 d. – Krudžiai (JAV) – 13.30, 15.45, 18.15; 27, 28, V. 1 d. – 10.45, 13.30, 15.45, 18.15
26–V. 2 d. – Krudžiai (3D, JAV) – 12.30
Milijardierius ir blondinė (JAV) – 16.45, 19, 21.30; Piktieji numirėliai (JAV) – 18.45, 21.15; Džekas milžinų nugalėtojas (3D, JAV) – 10.30, 16 val.; Eilinis Džo. Kerštas (JAV, Kanada) – 13.15; Ozas: didingas ir galingas (JAV) – 11.15; Sielonešė (JAV) – 14 val.; Valentinas vienas (rež. D. Ulvydas) – 20.30; Pabėgimas iš planetos Žemė (JAV) – 10.15

Redaktorė – Monika Krikštopaitytė
Atsakingoji sekretorė – Rūta Jakimavičienė
Kinas – Živilė Pipinytė | Teatras, šokis – Milda Brukštutė
Muzika – Laimutė Ligeikaitė | Stilius – Rita Markulienė
Dizainas – Jokūbas Jacovskis | Maketas – Vanda Čemerkaitė

© „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais.
Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, Maironio g. 6, 01124 Vilnius. Tel.: 2613039, 2611926.
El. paštas 7md@takas.lt. ISSN 1392-6462. 3 sp. l. Tiražas 900 egz.
Spausdino UAB „Ukmergės spaustuvė“, Vasario 16-osios g. 31, Ukmergė
Remia LR Kultūros rėmimo fondas, Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

